

Že vrsto let slavimo 25. maja širom Jugoslavije Dan mladosti. Ta dan nam je mladim še posebno drag tudi zato, ker tedaj praznuje tudi tovariš Tito, učitelj in zvest prijatelj mladih.

Morda smo ta dan doživljali lepše in bolj svečano takrat, ko smo še hodili v šolo, vendar tudi sedaj, ko smo postali mladi samoupravljalci v delovni organizaciji, ko z delom ustvarjamo in gradimo cilje naše socijalistične družbe, nismo pozabili tega majskega dne.

Da bi Dan mladosti obeležili tudi v našem glasilu, sem povabila na razgovor novoizvoljenega predsednika Mladinskega aktiva Veletrgovine Mercator TOZD Poslovna uprava, tovariša **Mira Hvala**, ki je spregovoril o svojih mladih sovrstnikih.

»Doma sem iz Kočevskega,« je za začetek dejal Miro. »Star sem 21 let. Končal sem šolo za prodajalce, sedaj pa izredno obiskujem srednjo komercialno šolo. Delam na delovnem mestu skladiščnika za prevzem in izdajo blaga v živilskem skladišču.«

Kako si sprejel funkcijo predsednika mladinskega aktiva?

»Delo v mladinski organizaciji me je zelo veselilo. Kolikor sem pač mogel sem aktivno sodeloval v vseh akcijah, ki smo jih do sedaj uresničili.

Funkcija predsednika mi pomeni čast, ki so mi jo zaupali moji sotovariši, mladinke in mladinci. Upam, da bom izpolnil njihova pričakovanja in uspešno vodil naš aktiv. To ni lahka naloga, posebno še, če je zanimanje za aktivno delo in sploh za vključitev v aktiv tako slabo, kot je to v kolektivu Poslovne uprave.«

Zakaj se po tvojem mnenju mladi v našem kolektivu ne zanimajo za delo v mladinski organizaciji?

»Tako je: delo v aktivu zahteva popoldansko delo. Marsikdo gre rajši ven kot pa da bi kakšno popoldne žrtvoval za delo v mladinski organizaciji. In ravno glede tega moramo storiti velik korak naprej, da bomo znali mlade prepričati in navdušiti za delo v aktivu. Tako bomo našega mladince srečevali na predavanjih, na športnih igriščih, na kulturnih prireditvah ne pa le v zakajenih kavarnah in gostilnah kjer pač ni okolje za mladega človeka.«

To pot imaš priložnost, da razgrneš naš akcijski program za tekoče leto, ki bo morda navdušil tudi tiste mladince, ki se nam do sedaj niso priključili.

»Kot prvo naj omenim nalogo, ki smo si jo zadali že na konferenci meseca aprila, da damo pobudo in pomoč pri ustanavljanju aktivov v vseh tistih TOZD, kjer mladina še ni organizirana. Pred štirinajstimi dnevi smo naslovili dopis vsem izvršnim odborom sindikalnih organizacij, ki naj mladim pomagajo pri ustanavljanju aktivov. Ob tej priložnosti prosim, da vzamejo stvar resno in se pri tem polno angažirajo. Ko bomo imeli v vseh TOZD aktive, bomo formirali še Skupni mladinski odbor, ki bo povezoval in usmerjal delo vseh mladinskih organizacij v Mercatorju.

V tekočem letu bomo povabili na razgovore več mladih vodilnih (Nadaljevanje na 3. strani)

Tretji zbor delegatov

V sredo, 9. maja, so se v Ljubljani sestali delegati naše delovne skupnosti na svoji 3. seji. Na sestanku so bili še člani statutarne komisije, ki je zbor tudi pripravila in dala delegatom zajetno gradivo o svojem dosedanem delu in še nekateri direktorji sektorjev.

Na tem sestanku so delegati prevzeli vse organizacijske in vsebinske naloge pri nadaljnjem snovanju samoupravnega sporazuma, organizacije razprav in sprejemanju samoupravnega sporazuma. V ta namen so si na začetku sestanka izvolili tudi stalno predsedstvo v sestavi: Jože Renar, predsednik (delegat TOZD Grmada) in člani Franc Zadravec (delegat TOZD Panonija), Jože Sitar (delegat TOZD Investa), Franc Kotnik (delegat TOZD Standard Novo mesto) in Boris Vavpotič (delegat TOZD Emba).

Člani statutarne komisije in predstavniki njenih podkomisij so najprej poročali o doslej zasnovanem gradivu — posameznih delov samoupravnega sporazuma.

Kako naprej?

Prvi je poročal predsednik statutarne komisije, **Mirko Rupelj** o usmeritvi nadaljnjega dela v zvezi s samoupravnim sporazumevanjem o združevanju TOZD Mercator. Delegati so dobili pismeno poročilo, ustno pa je največ pozornosti posvetil pravkar izišlemu Zakonu s področja združenega dela. Delegate je obvestil, da so izšli v Uradnem listu SFRJ, št. 22 naslednji zakoni:

- zakon o konstituiranju organizacij združenega dela in njihovem vpisu v sodni register;
- zakon o medsebojnih razmerjih delavcev v združenem delu;
- zakon o firmi in imenu organizacij združenega dela;
- zakon o reševanju sporov in medsebojnih poslovnih odnosov organizacij združenega dela pred stalnimi razsodišči;
- zakon o prometu družbenih sredstev temeljnih organizacij združenega dela;
- zakon o vlaganju sredstev tujih oseb v domače organizacije združenega dela.

Razumljivo je, da bo poslej veliko lažje uveljavljati ustavna dopolnila in jih zaradi jasnejših določb presaditi v organizacije združenega dela.

Tovariš Rupelj je potem razlagal nekatere pomembnejše novosti, ki jih prinaša Zakon o konstituiranju organizacij združenega dela in njihovem vpisu v sodni register. Pod enotnim pojmom organizacije združenega dela poznamo slednjič štiri različne oblike:

- Temeljno organizacijo združenega dela (TOZD);
- Skupnost TOZD;
- delovne organizacije;
- sestavljeno delovno organizacijo.

Po novem zakonu je vsaka TOZD pravna oseba. Zelo elastična oblika združevanja TOZD je skupnost TOZD. V skupnost TOZD se lahko združi s samoupravnim sporazumom dvoje ali več TOZD v sestavi iste delovne organizacije. Med seboj se dogovorijo, katere zadeve bodo skupno opravljali, seveda pa obseg pravic in dolžnosti, za združevanje sredstev, skupne organe itd.

Delovna organizacija je, določa nov zakon, samostojna in samoupravna organizacija za skupno in (Nadaljevanje na 2. strani)

Tretji zbor delegatov

(Nadaljevanje s 1. strani)

družbeno reprodukcijo, ki jo konstituirajo delavci TOZD, povezani z delovnim procesom ter z ekonomskimi in drugimi skupnimi interesi, združujoč svoje delo in sredstva družbene reprodukcije. Delovna organizacija se ustanovi kot **podjetje** na področju gospodarstva ali kot **zavod** na področju družbenih služb.

In slednja oblika organizacije združenega dela je sestavljena delovna organizacija. Značilno za to obliko je, da se vanjo lahko združijo več delovnih organizacij in več TOZD iz raznih delovnih organizacij pod pogoji, ki jih določa samoupravni sporazum o združevanju v delovno organizacijo.

V nadaljevanju je tovariš Rupelj obveščal delegate z določili zakona, ki zadevajo priprave na konstituiranje podjetja, samo konstituiranje podjetja, kaj sodi v statutarne sklepe, kaj ureja samoupravni sporazum o združevanju v delovno organizacijo, kako se sklene samoupravni sporazum, kako statut, kako je opredeljena odgovornost in še vrsto drugih vsebinskih in proceduralnih značilnosti novega zakona. Zelo dobro bodo vse to morali poznati člani delovnih skupin, ki pripravljajo osnutke predloga samoupravnega sporazuma, zlasti seveda delegati, ki bodo končno izročili osnutek predloga samoupravnega sporazuma delovnemu kolektivu v razpravo.

Osnova za dokončen predlog

V 3. točki dnevnega reda je bilo poročilo in obravnavo gradiva finančnega dela samoupravnega sporazuma. O tem je poročal **dr. Ciril Žakelj**, predsednik podkomisije statutarne komisije za finančni del samoupravnega sporazuma. Pismeno gradivo te podkomisije zajema več deset strani, zato ga seveda ne moremo povzeti. Dr. Ciril Žakelj je delegate obvestil, da je podkomisija pri sestavi finančnega dela delovnega gradiva samoupravnega sporazuma upoštevala predvsem naslednje:

— dosednji razvoj podjetja Mercator in pogoje združevanja, ker je potrebno tudi pri sklepanju sporazuma upoštevati vse dosedanje pogodbe, ki niso v nasprotju z delavskimi amandmaji.

— nov predpis opozarja, da ni anonimnega kapitala, zato je bilo potrebno popraviti določilo o solidarnostnih sredstvih, kot jih še upošteva IV. osnutek samoupravnega sporazuma in to tako, da so tudi ta sredstva last TOZD vlagateljice, sredstva pa se v okviru možnosti revalozirajo in obrestujejo. Določen je tudi poseben način vračanja teh sredstev, ki bi naj zagotavljala po sklepih skupnega delavskega sveta nadaljnjo rast TOZD-ov in podjetja kot celote.

Posebej je dr. Žakelj opozoril na finančne tabele finančnega dela sporazuma.

Menil je, da je predloženo gradivo lahko osnova za dokončen predlog, zaželel vsem sestavljalcem veliko uspeha in apeliral nanje, da upoštevajo pri sestavi ne le parcialne interese posameznih TOZD, ampak razvoj podjetja in resolucijo Skupščine o združevanju sredstev in interese nacionalnega gospodarstva.

Poslovni del samoupravnega sporazuma za trgovske TOZD je nastal v podkomisiji statutarne komisije, ki jo je vodil tovariš Jože Mokorel. Tudi to gradivo so dobili delegati v pisni obliki k 4. točki dnevnega reda.

Stališča predstavnikov industrije

Prvič pa so delegati slišali o delu posebnega dela samoupravnega sporazuma za TOZD v industrijsko dejavnostjo, ki ga obdeluje podkomisija, ki jo sestavljajo predstavniki EMBE in TMI in ki jo vodi Marija Pisanski. To podkomisijo je imenovala statutarne komisija šele pred nedavnim, potem ko se je tudi odločila, da je za industrijske TOZD potrebno oblikovati poseben sporazum, ki pa bo seveda sestavni del samoupravnega sporazuma podjetja Mercator. Delo te podkomisije, v tem kratkem času kar deluje, seveda še ni končano. Kljub temu pa smo lahko slišali že osnovna stališča podkomisije o principih organiziranosti industrijskih delavcev v TOZD, o ciljih združevanja in o skupnih interesih.

O tem je dejala Marija Pisanski naslednje:

Delavci organizirani v TOZD se s samoupravnim sporazumom na načelih **enakopravnosti in prostovoljnosti** odločamo o združevanju svojega dela in sredstev, s katerimi upravljamo, v podjetje veletrgovina »Mercator«.

V ta namen s tem sporazumom določamo cilje združevanja, ime in sedež podjetja, predmet poslovanja podjetja in TOZD, zadeve ki predstavljajo skupno poslovanje, način vsklajevanja delovnega procesa ter oblikovanja in sprejemanja skupnih programov in planov za delo in razvoj delovne organizacije, način združevanja sredstev in njihov namen, skupen organ upravljanja ter kolektivne izvršilne organe in individualne poslovne organe, pravice in obveznosti delovne organizacije ter temeljnih organizacij v poslovno pravnem prometu, medsebojne poslovne odnose ter druge medsebojne odnose in način razreševanja eventualnih sporov, vrste in način oblikovanja ter sprejemanja drugih samoupravnih splošnih aktov ter postopek spreminjanja in dopolnjevanja tega samoupravnega sporazuma.

Cilji združevanja:

Temeljni cilj združevanja vseh TOZD v podjetje je, da s skupnim delom in z združenimi sredstvi ter skupnim upravljanjem dosežemo:

— skladen in organski razvoj vsake TOZD in s tem tudi celotnega podjetja;

— boljše poslovanje in hitrejšo rast produktivnosti svojega in skupnega dela;

— večji dohodek TOZD, kot rezultat svojega in skupnega delovnega dela;

— večjo socialno varnost delavcev v vseh TOZD.

Delavci vseh TOZD smo sporazumni, da bomo cilje združevanja v podjetje dosegali zlasti s skupnim:

— določanjem planov in programov za delo in razvoj TOZD in celotnega podjetja;

— usklajevanjem in določanjem poslovne politike podjetja;

— usklajevanjem finančne in kreditne politike v skupnostih TOZD in v podjetju;

— usklajenim razvojem organizacije dela in upravljanja v skupnostih TOZD in v podjetju;

— oblikovanjem načel o medsebojnih poslovnih odnosih in kontrolo nad njihovim spoštovanjem;

— skrbjo za razvoj neposrednega upravljanja in varovanja neodtujljivih samoupravnih pravic delavcev;

— oblikovanjem in izvajanjem sistema informiranja;

— varovanjem dobrega gospodarjenja s proizvodnimi in drugimi poslovnimi sredstvi vseh TOZD;

— oblikovanjem politike delitve dohodka in osebnih dohodkov vseh TOZD v podjetju;

— oblikovanjem, določanjem in izvrševanjem kadrovske politike skladno z določili tega sporazuma;

— oblikovanjem, določanjem in izvrševanjem programov izobraževanja v okviru skupnosti TOZD in celotnega podjetja;

— oblikovanjem, določanjem in izvrševanjem politike ekonomske propagande v okviru določil tega sporazuma;

— določanjem in usmerjanjem izvajanja priprav vseh TOZD in podjetja v splošni ljudski odpor;

— oblikovanjem, določanjem in izvajanjem drugih zadev v okviru določil tega sporazuma ali

drugih posebnih sporazumov v okviru skupnosti TOZD in celotnega podjetja.

DELOVNA TELESNA ZBORA DELEGATOV

Po poročilih delegati niso razpravljali, sočili so, da je bolj racionalno, če se dogovorijo za nadaljnji »delovni režim«, za svoja delovna telesa, ki naj uporabijo vse koristno, kar je zasnova statutarne komisije in seveda skladno z novo zakonodajo zasnujejo nove osnutke predlogov integralnega dela samoupravnega sporazuma, samoupravni sporazum za trgovske TOZD in samoupravni sporazum za industrijske TOZD.

S tem so prevzeli obveznosti statutarne komisije, jim izrekli priznanje za vse delo, ki ga je opravila, posebno pa njenemu predsedniku Mirku Ruplju. Soglasni pa so bili, da bi podkomisije statutarne komisije nadaljevale delo, kot delovna telesa zbora delegatov, vendar so jih številčno okrepili iz svojih vrst in sicer:

Skupini za izdelavo poslovnega samoupravnega sporazuma v sestavi Branko Gorup in Jože Mokorel se priključijo še Franc Prvinšek;

Skupini za finančni del sporazuma v sestavi: dr. Ciril Žakelj, Jože Čandek, Jože Rener se dopolni s tovariši Edom Božičem, Stanetom Vrhovcem in Antonom Legatom.

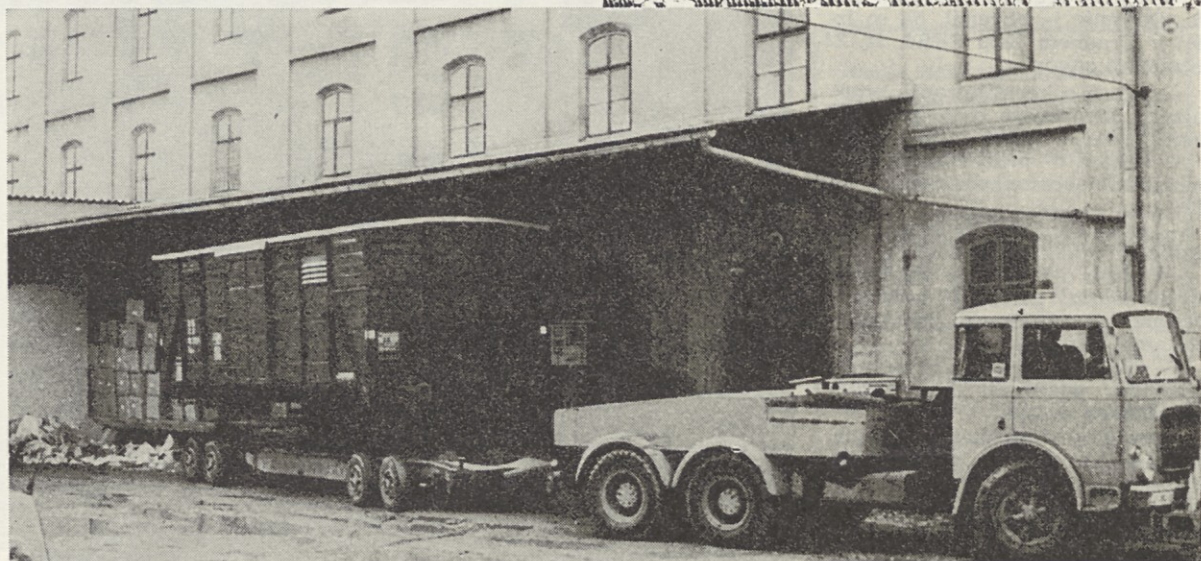
Delovna skupina za industrijske TOZD deluje v sedanji sestavi: Marija Pisanski, Lado Stengel, Rudolf Miler in Ivan Majerle.

Na novo pa so delegati izvolili delovno skupino za sestavo integralnega dela sporazuma v sestavi: Mirko Rupelj, Franc Zadravec, Marjan Pogačnik, Ivan Majerle in Ivanka Vrhovčak.

Pripis uredništva:

V minuli številki smo sicer napovedali skupno sejo statutarne komisije in sveta ZK Veletrgovine Mercator. Po izidu nove zakonodaje in nekaterih konsultacijah, se je sekretariat sveta ZK odločil, da sestanek sveta ZK, na katerem bi obravnavali osnutek samoupravnega sporazuma Veletrgovine Mercator odloži, dokler osnutka predloga samoupravnega sporazuma ne bodo izoblikovali delegati in nato bo med prvimi o njem razpravljal svet ZK in se pripravil na javno razpravo.

I. V.

Prispelo je novo blago. Motiv je iz našega centralnega skladišča

Ob dnevu mladosti

(Nadaljevanje s 1. strani)

delavcev, ki bi nam kaj več povedali o gospodarjenju v kolektivu, o samoupravnem sporazumu, o ustavnih amandmajih in podobno. Ugotavljam, da mladi o tem vemo absolutno premalo, velika večina pa skoraj nič. Premalo vemo tudi o samoupravljanju in tudi v tej smeri bomo morali stanje izboljšati, tako da bo mlad človek postal resnični samoupravljelec, ki bo dobro seznanjen z dolžnostmi in pravicami, ki mu jih nalaga naš samoupravni sistem. Pri tem računamo na pomoč aktivov ZK, sindikata in samoupravnih organov.

Letos nameravamo organizirati tudi tridnevni seminar za vodstva mladinskih aktivov, kjer naj bi si člani pridobili znanje za vodenje aktivov. Seminar naj bi imel značaj idejno političnega izobraževanja, kajti smatram, da mora biti vsako vodstvo aktivov idejno in politično razgledano.

Sploh imamo v našem programu več predavanj in sestankov, ki bi nam osvetlili nekatera aktualna vprašanja.

Tudi na vzgojno izobraževalno delo nismo pozabili. Resno se zavzemamo za to, da bi sestavili

stikrat ugodno vplivajo tudi na uspešnejše delo na samem delovnem mestu. Mladinska organizacija konkretno v kolektivu Poslovne uprave naj bi vzpostavila vez med mladimi iz centralnega skladišča in upravo. Mladinska organizacija naj bi mlade tudi politično in družbeno usposobila. Seveda pa mora biti pri vsem tem mladinska organizacija enakovredna ostalim organizacijam v kolektivu.

Kakšna je mladina v našem kolektivu?

Na to vprašanje je težko odgovoriti. Okarakteriziram lahko le mlade iz centralnega skladišča, ki jih poznam. Zvečine so dobri fantje in dekleta žal pa je še preveč takih, ki imajo nepravilen odnos do dela in družbenih sredstev. Te ljudi ne smemo sedaj smatrati za pokvarjene in delomrzneže, ampak moramo poiskati vzroke, ki so pripeljali do takega stanja. Poudarjam, kot sem že tudi na mladinski konferenci, da moramo v našem kolektivu več storiti za vzgojo mladega človeka.

Mladi v našem kolektivu se tudi premalo zanimajo za samo-

TOZD PRESKRBA TRŽIČ

Politični aktiv o samoupravnem sporazumevanju v Mercatorju

Že v minuli številki našega časopisa smo poročali o izredni dejavnosti, sicer maloštevilnih komunistov TOZD Preskrba Tržič. Po zaslugi sekretarja aktivov Marjana Gradišarja in vodstva TOZD zlasti direktorja Jožeta Mokorela, ki ima največ zaslug za dobro pripravljeno, vsakomur razumljivo poslovna gradiva, postajajo tržiški komunisti vsebolj znani po dejanjih, ne le po besedah. Najbrž niso glede tega edina izjema med osnovnimi organizacijami in aktivji v Mercatorju, glede metod in oblik dela so pa brez dvoma primer, ki bi ga bilo dobro posnemati v vsaki naši osnovni organizaciji in aktivu.

Pred mesecem, 19. aprila so sklicali širši politični aktiv in na njem obravnavali samoupravno sporazumevanje v Veletrgovini Mercator, predvsem pa vsestranski delež njihove TOZD v samoupravnem sporazumu. Povabili so preko 50 predstavnikov kolektiva, ki so člani političnih in samoupravnih organov v TOZD; člane DS, UO, izvršni odbor sindikalne organizacije, predsedstvo mladinskega aktivov, poslovodje, katerih prodajalne nimajo predstavnikov v tem ali onem samoupravnem ali političnem organu, prisoten pa je bil seveda še aktiv ZK, predstavnik uprave, Veletrgovine Mercator in občinskega komiteta ZK Tržič.

Z vabilom so dobili vsi udeleženci sestanka še zajetno dobro in razumljivo sestavljeno gradivo z besednim delom bistva samoupravnega sporazuma, predvsem pa položaje TOZD Tržič in njenih obveznosti v samoupravnem sporazumu in nadrobni primerjalni pregled podatkov po zaključnem računu za minulo leto.

Uvodno besedo na sestanku je povedal direktor TOZD, Jože Mokorel, ki je hkrati član statutarne komisije v podjetju. Razložil je navzočim, kaj vsebuje »številčni« del gradiva, ki so ga dobili in osnovno pozornost posvetil investicijam, obveznostim, ki so za njihovo TOZD še posebno velike. Pri tem je dejal:

»Razumljiva so prizadevanja nekaterih predstavnikov TOZD, ki prikazujejo v razpravah po posameznih vprašanjih različne pogoje kraja in časa za investicij-

ske naložbe, iz česar izhajajo tudi različne možnosti glede vprašanja vračanja minulega dela tistim udeležencem v tem procesu, ki so zaradi različnih okoliščin vložili več sredstev za skupne naložbe, kakor so iz skupnih naložb prejeli.

Če označujemo ta prizadevanja za razumljiva, pa ne bi smeli prezreti, da so bile odločitve o investicijah iz skupnih naložb sprejete na CDS, ki je bil pred izidom ustavnih sprememb pristojen sprejemati te vrste odločitve. Potem gre za skupne naložbe, za skupne odločitve in ne za odločitve posamezne današnje TOZD in tudi za skupne obveznosti posamezne TOZD. Posamezna TOZD, vsaj vsaka ne more prevzeti teh obveznosti v roku, ki je bil na podlagi veljavnih odločitev dogovorjen med podjetjem in banko.

Nobeni TOZD ne moremo pripisati, da bi samo prejemale, ali pa več prejemale, kot dajala. Po pripojitvenih pogodbah, ki jih je vedno potrdil CDS — v večini primerov so bile sprejete tudi določene obveznosti, ki so bile razen enega primera tudi realizirane, ne bi smeli pozabiti na takratne sklepe, kadar razpravljamo o tem, kako naj bodo v sporazumu urejene stvari za nazaj in za naprej. Poimovanje ustavnih sprememb ne daje nikomur pravice za trditve, da gre za investiranje posamezne TOZD in da je sedaj edino neka TOZD sama dolžna nositi vse posledice, ki naj iz tega izhajajo.

Z vso gotovostjo lahko trdimo, da je šlo pri vseh odločitvah za odločitve na ravni podjetja, torej za skupne odločitve, zato je treba tudi skupno poravnati obveznosti, ki izhajajo iz skupnih sklepov.

O podatkih, ki so na voljo v podatkih — tabelah, si lahko posameznik ustvari pregled nad možnostmi posamezne TOZD. Ne smemo pri tem prezreti podatkov o zalozah in obveznosti iz naslova nepokritih zaloz z viri, ki jih določajo predpisi. Gre torej za dve obliki obveznosti, ki morata biti poravnani, ali morata imeti kritje v kvalitetnih virih sredstev: gre za vračanje dolga za investicije in glede na zakonske predpise za ustvarjanje potrebnih obratnih sredstev.

V lastni hiši rešiti številne probleme

Potem je Jože Mokorel govoril o položaju TOZD in njenih investicijskih obveznostih ter pogojih za ustvarjanje potrebnih sredstev za investicijske obveznosti in obratna sredstva.

Pri tem je dejal:

»Naša TOZD sodi med tiste, ki v predpisanem roku, do 1975 ne bo mogla ustvariti potrebnih sredstev za kritje zaloz, ob povprečnih zalozah v letu 1972 in ob stopnji marže iz istega leta. Po predlogu v materialih bomo obveznosti do skupnih naložb za našo TOZD poravnali do 1981. leta. Do tega časa, torej 9 let ne moremo računati na pomembnejše investicijske naložbe v naši TOZD, ker bo približno 75 % vsakoletne

(Nadaljevanje na 4. strani)

pevski zbor, mogoče tudi dramsko sekcijo.

Telesna kultura je dejavnost, ki privablja največ mladih. Rokomet in nogomet sta premalo. Nameravamo se angažirati še v kakem drugem športu, predvsem pogrešamo športno udejstvovanje deklet. Prizadevali si bomo za načrtnjšo in bolj množično športno življenje mladih.

V letošnjem letu nameravamo obiskati aktiv v Beogradu, Ptuj in Tržiču ter si na teh srečanjih izmenjati izkušnje in se spoznati.

V načrtu imamo tudi nekaj izletov v gore, ki jih prireja naša planinska sekcija.

To so naši letošnji načrti. Povedal bi še to, da se naš aktiv resno zavzema za vključevanje mladih v ZK in samoupravne organe in moramo odpraviti mrtvilo, ki vlada v tem pogledu.

Kakšno vlogo bi morala odigrati mladinska organizacija v kolektivu?

»Kot prvo, morala bi združevati vse mlade. Tako združeni bi mladi lažje reševali svoje probleme. Mladi združeni v svoji organizaciji postajajo bolj tovariški, navezujejo prijateljske stike, ki do-

upravljanje, za družbeno-politično delo. Več bi se morali izobraževati, morali bi biti bolj revolucionarni in napredni, seveda v določenih realnih mejah, morali bi še več dajati družbi in ne samo od nje nekaj pričakovati.

Nada Lombardo

Člani mladinskega aktivov Poslovne uprave so se slikali tik po proslavi, ki so jo pripravili v počastitev obletnice OF in mednarodnega praznika dela

Bralci o glasilu

Ljubica Podobnik, prodajalka, TOZD Idrija:

Meni je glasilo všeč, dovolj me obvešča o kolektivu Mercatorja. Iz njega spoznavam Mercatorjeve nove objekte, kar me najbolj zanima. Oceno bi mu dala težko, ker ne poznam drugih internih glasil, da bi ga lahko z njimi primerjala.

Igor Gruđen, prodajalec, TOZD Idrija:

Naše glasilo je dober obveščevalec. Iz njega izvemo dovolj, želel pa bi, da bi kdaj napisali tudi o poslovanju trgovine v kaki drugi državi. Vanj se premalo oglašajo mladi ljudje, ki bi lahko več pisali o svojih akcijah in svojem življenju.

REZKA BARLE, poslovodkinja, TOZD Gradišče Trebnje:

Naš kolektiv Mercatorja je razkropljen po vsej Sloveniji in se ga že tudi v Beograd, zato je časopis še tembolj pomemben, ker nas vse skupaj povezuje.

Rada ga prebiram in bi imela morda le to pripombo, da bi kaj več napisali o poklicu trgovskega delavca in o delu v trgovini. Namen teh sestavkov bi bil predvsem vzgojnega pomena za mlade.

V časopis pa naj pišejo ljudje, ki so za to zmogni, ki se na to stvar spoznajo.

JERICA BRUS, oddelkovodja, TOZD Idrija

Glasilo mi pomeni stik s celotnim kolektivom. Iz njega spoznavam ljudi, ki ravno tako delajo v Mercatorju kot jaz, morda le v drugem kraju, iz njega izvem, kaj se godi pri firmi.

Včasih izvem premalo, zato želim, da objavite še več člankov, v katerih nas seznanjate s posameznimi TOZD. Naše področje je v časopisu zanemarjeno, občasni obiski so premalo, zato bi bilo najbolje, ko bi od povsod poročali, kaj je novega pri njih.

Osnovni koncept časopisa ne bi spremenila, za glasilo pa lahko pošlje prispevek vsak delavec, seveda v kolikor se potruji, da nekaj napiše.

MIRKO KOBAL, vodja blagovnice, TOZD Idrija:

Interno glasilo je sredstvo, ki drži zvezo s celo hišo. Glasilo dobimo enkrat na mesec, posamezne šefe pa vidimo enkrat, dvakrat na leto.

Glasilo nas zadosti informira o življenju, tako poslovnem kot samoupravnem. Imam željo oziroma predlog, da bi v taki obliki kot naš seznanja Investa s svojimi proizvodi, to storili tudi naš uvozni oddelek in naša industrija. Korištno bi bilo tudi, da bi na kratko seznanjali vse trgovske delavce o vseh novih prehrambnih in drugih izdelkih, ki prihajajo na naše prodajne police. Tako pa za njih vedo le potniki, komerciala in mogoče poslovodji.

V našem glasilu bi lahko, posebej zdaj pred dopusti, napisali kaj o počitniških domovih, ki jih posedujemo in možnostih, v kolikor so, da tudi delavci druge TOZD letujejo v njih.

Objavite lahko tudi primerjavo osebnih dohodkov vseh TOZD v Mercatorju.

V glasilo bi moralo dopisovati več članov našega kolektiva, vendar kot vidimo, je prelahko zanimanje za to ali pa se res ne najde časa.

MARIJA JERIČ, prodajalka, TOZD Gradišče:

Glasilo mi je všeč, dovolj me seznanja o vsem tistem, kar me o kolektivu zanima. Pripomb nanj nimam in prav tako niti želja, da da bi se kaj izpremenil.

ZOFKA PODLOGAR, prodajalka, TOZD Gradišče:

Največ, kar zvemo od Mercatorja, zvemo iz našega časopisa. O skupnih zadevah nas zadovoljivo informira, o posameznih TOZD pa piše premalo. Temu bo treba posvečati več prostora in dati več poudarka. Veste, vsak rad vidi, da je v časopisu.

Občasno bi lahko objavili kakšno križanko, razmišljanja kako bi izboljšali poslovanje, predstaviti nove izdelke, ki se pojavljajo na tržišču, spregovoriti o embalaži itd.

Za glasilo naj piše vsakdo, kdor je za to sposoben in se zna razpisati. Kar se tiče strokovnih člankov, naj jih pišejo strokovnjaki z ustreznega področja, kar pa je v zvezi s prodajo in poslovanjem trgovin pa poslovodje in prodajalci. Več bi se lahko v časopis oglašali tudi predsedniki sindikalnih organizacij in samoupravnih organov.

MIRA PODOBNIK, prodajalka, TOZD Idrija:

Glasilo »Mercator« mi je edini vir, ki me seznanja z delom v podjetju kot celoti. Pomeni mi tudi edini stik s podjetjem in me kot tak tudi močno povezuje z njim. Le glasilo »Mercator« mi daje občutek, da sem članica velikega kolektiva.

Glasilo prebiram šele od priključitve bivšega trgovskega podjetja Univerzal k detajlu Mercatorja. Glede na to lahko ocenjujem glasilo »Mercator« le od takrat dalje. Mislim, da nas je zelo dobro obveščal o poslovnem življenju in samoupravljanju, kakor tudi o vseh pomembnih delovnih uspehih.

V glasilu bi morali še veliko več pozornosti posvečati medsebojnemu utrjevanju odnosov posameznih TOZD in Poslovne uprave. In tudi o odnosih v posameznih poslovalnicah med prodajalci in poslovodji ter o problemih zaposlovanja nestrokovnega kadra.

Urednik mora vedno brez izjeme posvečati pozornost vsem prečim problemom in dogodkom v podjetju. Zdaj naprimer predvsem problemu stabilizacije.

Mislim, da bi pri časopisu poleg stalnih novinarjev morali imeti v vsaki TOZD svojega dopisnika, ki bi vsak mesec poročal o pomembnejših dogodkih v svojem kolektivu.

MARIJA GOLOB, TOZD Gradišče, prodajalka v poslovalnici Šentlovrenc:

Naše glasilo vedno rada vzamem v roke. Vredno ga je prebrati, saj iz njega zveš o delu v podjetju, vidiš, kako je drugje.

Prej glasila nisem redno prejela in sem bila z delom in poslovnimi rezultati bolj malo seznanjena. Več sem slišala na naših sestankih.

Sem mlada, rada bi večkrat prebrala kaj o mladih v našem podjetju; o delu mladinskih aktivov. Predstavljajte še naprej Mercatorjeve prodajalne in delavce v njih. To mi je všeč. In več naj bo takšnih sestavkov, kakršne piše tovariš Korenčan.

Na splošno mi je »Mercator« všeč. Naj ostane tak, kot je; z dobro vsebino, z veliko slikovnih prispevkov.

Vsakdo naj bi dopisoval v »Mercatorja«. Potem bi bilo to res NAŠE glasilo. Vsakdo naj dopisuje, od delavca, pa do vodilnih ljudi.

KRAMER FRANC, TOZD Gradišče, poslovodja SP na Mirni:

Naše glasilo mi pomeni toliko kot nek drug časopis. Rad ga prebiram in vedno ga nestrno pričakujem. Pri nas beremo »Dolenjski list«, ki prinaša novosti iz naših krajev, »Mercator« pa nas seznanja z dogodki v našem velikem podjetju. Glasilo prebiram že od začetka. Takrat je bilo dobro, kasneje pa je nekaj šepalo. No, zdaj že precej časa redno izhaja in tudi zelo izboljšalo se je. Pri nas ga vsi radi prebiramo. Ne samo mi domači, temveč tudi možje nekaterih naših delavk. Čeprav so zaposleni v drugih podjetjih; pravijo, da je Mercator velik, poznan vsepovsod.

(Nadaljevanje na 5. strani)

Politični aktiv o samoupravnem sporazumevanju v Mercatorju

(Nadaljevanje s 3. strani)

akumulacije angažirane za vračanje posojil.«

Največ pozornosti je tovariš Mokorel posvetil potem racionalnejšemu gospodarjenju v TOZD in se zavzel za to, da ves kolektiv, vsak delavec na svojem delovnem mestu stori vse za bolj varčno, vendar učinkovito poslovanje.

Zelo veliko je govoril o zaloga. Spomnil je vse navzoče na številne sklepe samoupravnih organov glede kopičenja zalog, na akcijski program, na pismena navodila vsem poslovodjem, kako naj ravnaajo z zalogami.

»V lastni hiši«, je poudaril tovariš Mokorel, »bomo morali rešiti tega in druge probleme, pri tem nam nobena TOZD ne more pomagati, pa tudi narobe bi bilo, če bi nam, oziroma, če bi se zanašali v teh primerih na solidarnost.«

Nato je še govoril o razumni, koncentrirani nabavni politiki, o kvaliteti postrežbe in nasploh o prodaji.

Posebej je spregovoril o osebnih dohodkih in ugotovil, da so med TOZD na 14. mestu, po produktivnosti pa na 13. mestu. Izrazil je zaskrbljenost zaradi nador in naglasil, da nekateri glede nadur pretiravajo in zato ravnaajo neodgovorno, še posebno zato, ker s tem siromašijo sklad za osebne dohodke in si na tak način, mimo ostalega kolektiva, povišujejo osebne dohodke.

Posebej je govoril o organizaciji dela, ki da je mnogokje nesmotna, saj na nekaterih delovnih mestih ni dobrega izkoristka delovnega časa.

100 % izpolnjevanje delovne dolžnosti

Svoje izvajanje je sklenil:

»Ob večji skrbi in zavzetosti za varčevanje, polni zaposlitvi vseh in vsakodnevnom skrbnem opravljanju nalog in opravil, ne bi bilo treba nikdar podvzemati posebnih ukrepov, sumničenja, da kdo ne opravlja vestno in pošteno svojega dela bi odpadla in ob večjem zadovoljstvu nad opravljenim delom bi dosegli tudi boljše delovne uspehe. Danes nale-

timo ob vsakem dobronamernem opozarjanju na užaljenost, slabo voljo, na medsebojno nerazumevanje, da, celo na grožnje, ker nismo samokritični in ne maramo priznati lastnih napak. Nihče ni za ničesar kriv, ne za slab rezultat, nihče ničesar ne ve, niti ni videl, nič razbil, nič polomil, ničesar narobe napravil, niti se zmotil, niti pozabil opraviti, vsak se samo čudi, kako je mogoče, kako je mogoče?

Če se ne bomo zavedali odgovornosti na vsakem delovnem mestu, potem lahko ena sama večja malomarnost uniči vse dosežene uspehe vseh, ki si prizadevajo, da bi bolje delali in imeli boljše uspehe.

Za eno samo malenkost gre pri vsem tem. Za 100 % opravljanje delovnih dolžnosti, ne da bi nas kdo k temu priganjal ali opozarjal nanje.

Če bomo tako ravnali vsi, potem se ne bo težko sporazumevati v združenem delu.«

Večje razprave na zboru ni bilo. Še največ pozornosti so zbudile nadure. Zato je tovarišica Genia Cerar v zvezi s tem dejala:

»Iz vseh razprav naših samoupravnih organov se da sklepati, da se bo morala naša TOZD močno prizadevati, da bo pokrivala vse obveznosti nekaj naslednjih let. V skrajnem primeru to lahko vpliva tudi na osebne dohodke. Da se osebni dohodki gibljejo v mejah naših možnosti, so s pravilnikom o delitvi osebnih dohodkov po vseh delovnih mestih postavljeni limiti. Delavci se morajo zaradi tega zavedati, da je izplačevanje preko limitov možno le v nujnih primerih in da tega ne gre izrabljati. Natančneje, kdaj in v kakšnih primerih se bo v nadalje priznavalo delo v podaljšanem delovnem času, bodo obravnavale IX. spremembe pravilnika o delitvi OD.«

Na širšo razpravo o samoupravnem sporazumevanju so tako v Tržišču pripravljene in dober korak dalje da bodo uspeli vendarle vključiti v razpravo večji del delavcev. Zato bi morali tržiškemu sestanku slediti podobni sestanki v vseh naših TOZD.

V.

Poslovanje sklada za gradnjo in obnovo osnovnih šol in vzgojno varstvenih ustanov občine Idrija v letu 1972

Sklad za gradnjo in obnovo osnovnih šol in vzgojno varstvenih ustanov občine Idrija je bil ustanovljen s 1. VII. 1972. leta. Stari sklad za gradnjo in obnovo šol je reševal samo problematiko osnovnošolskih prostorov, naloga novega sklada pa je postala tudi skrb za novogradnje, razširitve

sklada predvidel: 115.000 din za šolo v Rebru in 400.000 din za prvo ureditev dijaškega doma v Idriji. Višina sredstev, namenjenih ureditvi združenega doma je bila ustrezna, za dijaški dom pa je bilo treba nameniti še dodatnih 120.000 din. To pomeni, da smo iz sklada v letu 1972 porabili skup-

1973 uredili ali zgradili naslednje objekte:

1. dom za učence in dijake v Idriji v skupni vrednosti 1.800.000 dinarjev in 400.000 din, ki so bili predvideni v letu 1972 nepotrošeni in preneseni v leto 1973,

2. otroški vrtec Idrija v skupni vrednosti 2.000.000 din,

3. otroški vrtec Cerkno v skupni vrednosti 800.000 din in

4. za manjša dela v podružničnih šolah skupaj 200.000 din.

Zaradi podražitev bi potrebovali:

	din
a) za dom učencev in dijakov v Idriji	2.762.000
b) za otroški vrtec v Idriji	3.000.000
c) za otroški vrtec v Cerknem (podražitve še niso znane)	800.000
d) za podeželske šole	200.000

Ker so se zaradi novih namestitvev in večjih osebnih dohodkov povečali tudi dohodki skladov, bi programe lahko uresničili, če bi dobili ustrezna posojila. S temi pa slabo kaže, ker so s stabilizacijskimi ukrepi zelo omejena. Doslej imamo odobren le kredit za dijaški dom v višini 750.000 din. To pa ne zadošča za popolno ureditev doma. Nekaj možnosti je, da bomo del manjkajočih sredstev še dobili, vendar programa letos v celoti ne bomo mogli uresničiti. Deloma ga bomo morali prenesti v naslednje leto.

Zaradi pomembnosti in potreb ter v skladu s sprejetim programom, bomo dali prednost dijaškemu domu in otroškemu vrtcu Idrija.

Za nadaljevanje del v dijaškem domu Idrija se upravni odbor sklada zavzema predvsem zato, ker ta dela že tečejo in ker je iz-

redno pereče vprašanje namestitve dijakov šolskega centra v Idriji. Za ta namen imamo tudi odobreno posojilo RIS v višini 750.000 dinarjev.

Na podružničnih šolah bomo letos imeli nekaj nujnih del, ki jih bomo morali v celoti izvršiti.

PREDSEDNIK UO
SKLADA
prof. Draga Urbas l. r.

ha, ha, ha

— Ali ste znoreli, se razjezi policaj nad zobozdravnikom, ki mu je namesto bolnega izpulil zdrav zob.

— No, in kaj potem, motiti se je človeško, ali se vi niste še nikoli..?

Zobozdravnik vrta in vrta v zob.

— Tovariš zdravnik, se vmeša pacient, pri meni nafte sigurno ne boste našli...

— Natakari, ali je ta solata za dve osebi?

— Seveda je.

— Tako? In zakaj je potem v njej samo en polž?!

Mirko in Sonja sedita v slaščičarni. Ko Sonja opazi, da jo Mirko sploh ne posluša, ko mu nekaj pripoveduje in namesto tega gleda proti garderobi, ga užaljeno vpraša zakaj.

— Pazim na svoj plašč, tvoj je namreč že izginil, se Mirko hudomušno opraviči.

Mati: Sinko, ali očka že spi?

Sinko: Delno, mama.

Mati: Kako delno?

Sinko: Malo prej mi je povedal, da mu je zaspala noga.

SKUPŠČINA OBČINE IDRIJA

Urad tajnika

Številka: 021-9/73

Datum: 3/5-1973

MERCATOR, LJUBLJANA

ZADEVA: POROČILO O POSLOVANJU SKLADA ZA GRADNJO IN OBNOVO OSNOVNIH ŠOL IN VZGOJNO VARSTVENIH USTANOV OBČINE IDRIJA V LETU 1972 — OBJAVA

Priloženo vam dostavljamo poročilo o poslovanju sklada za gradnjo in obnovo osnovnih šol in vzgojno varstvenih ustanov občine Idrija v letu 1972 s prošnjo, da ga objavite v glasilu vaše delovne organizacije. Na zborih volivcev in različnih sestankih je bila večkrat izražena zahteva, da se občane, ki plačujejo krajevni samoprispevek v ta namen seznani z zbiranjem in trošenjem sredstev, ki jih prispevajo. Zaradi tega je občinska skupščina sklenila, da se en izvod poročila sklada dostavi tudi vsem delovnim organizacijam, ki izdajajo svoja glasila s čimer bo dana možnost, da se čimveč občanov seznani s poslovanjem sklada.

PRILOGE: poročilo

Tajnik
Cvetko Prelovec

ter ureditve vzgojno varstvenih ustanov za predšolsko, osnovnošolsko in srednješolsko mladino.

Ob razpisu referendumu za podaljšanje samopriskupka je program v letu 1972 predvideval ureditev združenega doma v Rebru (Dole) ter pridobitev novih prostorov za potrebe šolskega centra v Dijaškem domu v Idriji. Za navedena dela je upravni odbor

no 670.000 din. Dotok sklada je bil v tem obdobju 699.641 din.

Upravni odbor sklada se v letu 1973 srečuje z izredno zapletenimi in težkimi denarnimi vprašanji. Program je prav v tem letu najbolj napet in je za letošnje potrebe bilo predvidenih največ posojil, bodisi s strani republiške izobraževalne skupnosti ali s strani republiške skupnosti otroškega varstva.

S programom, ki smo ga sprejeli ob uvedbi samopriskupka, smo predvidevali da bomo leta

Bralci o glasilu

(Nadaljevanje s 4. strani)

Morda je bilo o naši TOZD malo pisano. Smo majhna TOZD, nimamo svojega dopisnika, od časopisa pa se malokrat kdo oglasi.

Večkrat naj bi časopis predstavil posamezne temeljne organizacije, posamezne prodajalne. Lahko bi kaj napisali o delu osnovne organizacije ZK, o mladini; potrebno bi bilo kaj novega za osvežitev.

Več pozornosti naj bi posvetili poslovnemu uspehu. Pri tem mislim na poslovni uspeh posameznih enot; lahko bi delo in uspehe primerjali. Objavljali naj bi tudi spremembe glede raznih pravilnikov, naprimer o tržnih inšpekcijah. Nema lokrat to vedo samo poslovodje, ostali delavci v trgovini pa s tem niso spoznani.

Kdaj pa kdaj naj bi predstavili tudi kakega posameznika iz naše delovne skupnosti. Pa ne takega, kot ga vidimo na delovnem mestu. Prav sigurno imamo v tako velikem kolektivu ljudi, ki se ukvarjajo v svojem prostem času z raznimi konjički. Morda nekdo slika, se ukvarja s čim drugim. Pomagajmo mu iz anonimnosti.

Informacije naj dajejo strokovne službe; tisti, ki vedo razne podatke. Dobro bi bilo, da bi po TOZD imeli svoje dopisnike. V nasprotnem primeru naj si uredništvo pomaga s svojimi stalnimi sodelavci.

Kdor čaka — dočaka. Tako pravi star pregovor. No, končno smo tudi v našem skladišču dočakali, da so se začela prva dela za asfaltiranje osrednjega skladišča. Tako se dolgoletna želja nas vseh končno počasi izpolnjuje. Še morda dober mesec in debela plast asfalta bo pokrila luknje in blato, ki so nam bili dolga leta v nadlogo.

Poročilo o delu sklada ljubljanskih občin pri TIS za gradnjo osnovnih šol in VVZ

Splošni del

Novembra 1971 so se občani Ljubljane z referendumom odločili za samoprispevek za gradnjo osnovnih šol in VVZ. S tem je bil sprejet tudi program gradnje od 1972—1976 leta, ki obsega 10 novih šol s telovadnicami, 6 prizidkov s telovadnicami, 3 prizidke brez telovadnic, 4 telovadnice, 1 vzgojno posvetovalnico, 1 posebno šolo, 19 VVZ in 5 prizidkov k VVZ — skupaj 49 objektov. Ustanovljen je bil sklad za gradnjo osnovnih šol in VVZ. Upravlja ga 19-članski upravni odbor, ki je bil izvoljen v petih občinskih in mestni skupščini. Za namensko in racionalno uporabo sredstev skrbi 60-članski odbor za družbeni nadzor.

Med prvimi nalogami UO je bila proučitev dokumentacije za objekte, ki bi se morali začeti graditi v letu 1972. Ob tem pregledu je UO ugotovil, da je bila lokacijska in investicijska dokumentacija nepopolna in nekateri načrti zastareli; da so bile cene objektov glede na načrte višje od določenih sredstev; da objekti niso bili programsko razčiščeni; da predvidena zmogljivost ni ustrezala demografskemu stanju in predvidevanjem. Zato je moral UO najprej uskladiti že pripravljeno ali pa izdelati povsem novo dokumentacijo. Za to je bil potreben določen čas in so na račun neizvajanja programa padale neupravičene kritike.

Investicijski inženiring je UO sklada zaupal investicijskemu skladu na inženirskem biroju Elektroprojekta, ker sam ni imel ustreznih strokovnih sodelavcev.

Celotni petletni program se je razdelil na posamezna leta. Za leto 1972 je UO sklada sprejel naslednja načelna izhodišča:

- sklad je odgovoren za realizacijo programa; pri tem se mora držati predvidenih zneskov za določen objekt;

- zagotoviti mora funkcionalno ustreznost objekta;

- posebne in dodatne zmogljivosti se upoštevajo le, če se zagotovijo za to potrebna sredstva;

- gradnja se lahko začne šele po potrjenem investicijskem programu;

- stroški zunanje ureditve objektov morajo biti vsebovani v investicijski vrednosti.

Kljub temu, da je delo članov UO sklada brezplačno, so bili UO in vse komisije izredno delovne in so se mnogokrat sestajale in nemalokrat s prepričevanjem in dogovarjanjem uspele skrajšati posamezne faze, potrebne za investicijski program in izgradnjo.

Ker je to področje dela družbeno zelo občutljivo, so na UO in komisije letele najrazličnejše kritike. UO je skušal z analiziranjem teh kritik izluščiti pozitivne ideje in jih upoštevati.

Pravna komisija pri UO se je lotila v letu 1972 tudi izdelave statuta in poslovnika sklada. Zaradi usklajevanja predlogov statuta se je sprejetje zavleklo v december 1972, s tem pa tudi izdelava poslovnika, ki je vezan na statut.

Potek del in stanje na posameznih objektih programa 1972

Zaradi časovne stiske ni bilo mogoče iskati različnih arhitek-

tonskih rešitev z javnimi natečaji. UO je odločil po svoji oceni in skušal poiskati najboljšo rešitev. V spremembo programa je UO privolil le, če je občinska skupščina zagotovila potrebna dodatna sredstva. Letošnji primeri dokazujejo, da imajo občinske skupščine razumevanje za upravičene zahteve, čeprav terja to od njih dodatne izdatke ob že povečanih obveznostih, nastalih zaradi podražitve gradenj.

Tako so že pod streho vrtci Šentjakob, Brod, Škofljica, vrtec Vevče pa je že sprejel prve malčke. Na osnovni šoli Dol, V. Vodnika in Brezovici so že pričeli z deli. Zamuda je pri treh objektih in to: vrtcu Ane Zihlerl, OŠ Zalog in OŠ Dobrova. Pri vrtcu Ane Zihlerl je vzrok izredna zahtevnost lokacije, ki je zvezana z rušitvijo dograjenega objekta in začasno preselitvijo otrok.

Pri OŠ Zalog je poleg pozne potrditve zazidalnega načrta zagotoviti dodatna sredstva Skupščine občine Ljubljana Moste-Polje. Na OŠ Dobrova pa je potrebno najti novo lokacijo, ker se je prvotna izkazala kot neustrezna.

Objekti programa 1973

Program zajema 3 nove šole s telovadnicami, 1 telovadnico, 1 vzgojno posvetovalnico in 5 VVZ. Osnovne šole Preska, Brod, Čr-

tomirova in Vzgojna posvetovalnica imajo izdelane idejne projekte.

VVZ Savsko naselje, Andersen, Malči Belič in Vič imajo prav tako pripravljene idejne projekte, medtem ko pri osnovni šoli Novo polje, pri VVZ Nove Jarše in Poljanska cesta se niso začeli z osnovnimi deli, tj. s programskimi osnovami. Pri nekaterih objektih programa 1973 se kažejo potrebe za spremembe vrstnega reda, kapacitete, lokacije objektov ali podaljšanje roka izgradnje.

Seveda vse te spremembe bistveno vplivajo na realizacijo celotnega programa, zato jih bo UO sprejel le z ustreznim odlokom prizadetih občinskih skupščin.

Za izdelavo investicijskih programov, za izvajanje investicijskih del za objekte programa 1973—1976 so razpisali javni natečaj. Za izvedbo natečaja in izbiro ponudnika je bila imenovana posebna strokovna komisija.

Društvo arhitektov Ljubljane se je aktivno vključilo v delo odbora in z njegovo pomočjo so že sprejeli nova načela za programske koncepte ter arhitektonske in funkcionalne rešitve.

Sredstva sklada:

Krajevni samoprispevek je prinesel 38,4 milijone dinarjev, kar je za 11% več, kot so pričakovali. Sklad za otroško varstvo je pri-

speval okrog 15,8 milijonov din, vse ljubljanske občine skupaj pa 7,5 milijonov. V sklad se je tako steklo 61,7 milijonov, kar je 3,6% več kot so predvidevali.

Razporeditev sredstev sklada:

Za projekte, študije, nadzor in organizacijo so izdali 1,7 milijonov, za gradnjo osnovnih šol Dol, Zalog, Dobrova, Brezovica in telovadnice za šolo V. Vodnika so porabili 15,8 milijonov, to je le 59% od predvidene vsote za leto 1972. Za VVZ Škofljica, Brod, Zadvor, Vevče, Ane Zihlerl, Šentjakob in Soseska-Bežigrad so porabili 11,2 milijona dinarjev (40% od predvidene vsote za leto 1972).

Saldo sklada je bil ob koncu leta 1972 33 milijonov din.

Poročilo o delu odbora za družbeni nadzor

Odbor za družbeni nadzor je dvakrat pregledal delo sklada. Zahteval je, da se sredstva uporabljajo strogo namensko ob uporabi enotnih meril, normativov in standardov, da bi dosegli čim cenejšo gradnjo. Zahteval je javnost dela UO, obveščanje občanov o gradnji.

Ugotovil je, da delo poteka po zastavljenem programu in da se sredstva v resnici uporabljajo strogo namensko.

(Iz gradiva za javno razpravo)

Nekatere ugotovitve interne kontrole v prodajalnah

Opozoril bi rad na nekatere ugotovitve interne kontrolne službe, katere se kažejo predvsem v letu 1972 in 1973 in sicer glede načina poslovanja naših prodajalnih. Pri tem imam v mislih predvsem izvajanje novih predpisov s področja cen, sanitarnih in tržnih predpisov ter internih navodil z ozirom na tehnološki proces dela TOZD, oziroma prodajaln. Omenjene ugotovitve veljajo samo za tiste prodajalne, v katere sega interna kontrola.

Z uveljavitvijo zakona o kontroli cen, odloka o maksimiranju cen za vse proizvode in storitve in dodatnih predpisov na tem področju nastopajo problemi, ki jih v prejšnjih obdobjih nismo poznali. Zaradi nekaterih nejasnosti predpisov in njihove večkratne spremembe, predvsem osnovnega prometnega davka, nastajajo določene težave pri organizaciji dela v enotah in prodajalnah, zato se tudi težje prilagajajo zahtevam nekaterih predpisov. Nastajajo tudi določeni problemi glede oblikovanja maloprodajnih cen za neživilsko blago, sadje in zelenjavo.

S sprejetjem novega zakona o zdravstvenem nadzorstvu nad živili so, razen nekaterih drugih sprememb, najvažnejše spremembe glede sankcij, spremembe o povišanju kazni, kar je potrebna še večja pazljivost v prodajalnah.

Glede na stabilizacijske ukrepe, ustavne in zakonske spremembe in poostrene kontrole inšpekcijskih služb izven podjetja, se zahteva od posameznih prodajalnih enot, da se prilagajajo novemu načinu dela in učinkoviteje delujejo na tem področju.

Težave posameznih prodajalnih, TOZD in celotnega podjetja se kažejo predvsem v naslednjem:

1. Regionalno oblikovanje maloprodajnih cen za posamezna področja, zaradi obstoječih zakonskih predpisov in različnega prometnega davka.

2. Ugotavljanje absolutnih razlik marže na podlagi zakonskih določil od 26. 11. 1971 in 31. 12. 1972.

3. Pomanjkanje kadra v prodajalnah, TOZD in podjetju kot celoti za nov način dela.

Videti je, da v nekaterih prodajalnah, spriču pomanjkanja kadra in obstoječega sistema nagrajevanja zaposlenih, nastajajo precejšnje pomanjkljivosti glede sanitarnih predpisov, kar predvsem velja za obdobje 1972, in 1973. leta. Zaradi zamrznitve cen gostinskih uslug in zvišanih cen nekih živil, so v zadnjem času gostinske storitve v bifejih slabše.

Glede na zakonske spremembe je potrebno tudi sproti izpopolnjevati interne predpise glede tehnologije dela v prodajalnah.

Osnovno načelo interne kontrole je upoštevanje internih in zakonskih predpisov v naših prodajalnah. Vendar zaradi pomanjkljive tehnične opremljenosti v naših prodajalnah ni mogoče povsod v celoti izvajati vseh internih navodil na tehnološkem procesu dela, kar pomeni, da imajo boljše pogoje za boljši način dela tiste prodajalne, ki so bolj tehnično opremljene. To predvsem velja za pravilno vodenje blagajniškega poslovanja, hladilne naprave in boljše shrambo živil ter razvrstitev blaga.

Kljub temu, da so zaposleni v prodajalnah seznanjeni z zakonskimi predpisi in internimi navodili, se v posameznih prodajalnah ne izvajajo dosledno, za kar sledijo včasih tudi visoke kazni. To predvsem velja za večkratne ugotovljene nepravilnosti nadzora nad živili (pretečen rok uporabe), označevanje višjih maloprodajnih cen, kot so prodajalne obremenjene in pomanjkljivo vodeno blagajniško poslovanje.

Zaradi boljše informiranosti zaposlenih v prodajalnah je bil v letu 1972 organiziran seminar, na katerem so inšpekcijske službe pojasnile spremembe v posameznih predpisih. Marca 1973 je bil ponovno organiziran seminar, na katerem so predstavniki Uprave javne varnosti podali svoja opazanja glede shranjevanja gotovine v prodajalnah in ustrezni varnostni ukrepi; varnostni ukrepi glede zaščite blaga in denarja v prodajalnah in odvajanja izkupička in spremembe iz kazenskega zakonika.

Glavna naloga interne kontrole službe bo tudi v bodoče, da se dosledno izvajajo zakonski predpisi in interna navodila. Zato apeliramo na vse TOZD in prodajalne, da upoštevajo navodila in predpise in želimo, da se pri reševanju svojih problemov vedno obrnejo na kontrolno službo, ker le tako bi podjetje kot celota lažje poslovalo in imelo večji uspeh.

Pričakujemo, da bo pomen interne kontrolne službe in način njenega dela obdelan tudi v samoupravnem sporazumu.

Franc Lipovec

Dobro izurjena ekipa prve pomoči

Tovariš Milan Tatalović, referent za NO in CZ: Namen tekmovanj ekip civilne zaščite je v tem, ker držijo njihove člane v stalni zainteresiranosti. Za tekmovanja se morajo vsakič na novo pripravljati in tako stalno obnavljajo svoje znanje

Tekmovalke in tekmovalci niso kazali pred tekmovanjem prav nič treme. No, saj to se za korajžne člane ekipe prve pomoči res ne bi spodobilo. Na sliki: ekipa prve pomoči občine Ljubljana Vič-Rudnik

Na IV. tekmovanju ekip prve pomoči civilne zaščite in Rdečega križa mesta Ljubljane, je ekipa TOZD Poslovna uprava zasedla odlično 19. mesto med 44 tekmujočimi ekipami.

Uprava za narodno obrambo Skupščine mesta Ljubljane, Mestna organizacija RK Ljubljana in občinske organizacije RK Ljubljane so pripravile letošnje IV. tekmovanje ekip prve pomoči civilne zaščite krajevnih skupnosti in organizacij v prostorih TVD Partizan Tabor v Ljubljani.

Nastopilo je 44 ekip s 450 tekmovalci. Med njimi smo našli tudi ekipo Poslovne uprave.

Šest ekip civilne zaščite

Ko že pišemo o naši ekipi prve pomoči, pravzaprav o tekmovanju, ki se ga je udeležila, naj napišemo, da v našem kolektivu deluje šest ekip civilne zaščite. To so: ekipa za alarmiranje in zveze, reševalna ekipa, ekipa prve pomoči, gasilska ekipa.

Celotna ekipa prve pomoči šteje 18 članov. Na tekmovanju pa nas je zastopalo le šest članov in sicer so to bili: Mirtič Jože, Štrumf Marija, Suzana Modrijan, Dragica Vrhunc, Slavko Marolt in Božo Gole.

Prizadevna ekipa

Vsi omenjeni tovariši in tovarišice so obiskovali 45-urni tečaj, ki ga je priredila Delavska univerza Boris Kidrič. Vodja ekipe tovariš Mirtič in njegova namestnica tovarišica Štrumf pa sta zaključila celo 90-urni tečaj. Poleg tega so še vsi skupaj imeli 10 ur dopolnilnega pouka, da bi bili še boljše pripravljeni za tekmovanje.

Na tekmovanju so od 120 možnih točk osvojili 98,16 točke in v skupni uvrstitvi zasedli 19. mesto, v občinskem merilu pa šesto. Pokazati so morali tako teoretično kot praktično znanje in priznati si moramo, da imamo dobro izurjeno ekipo, ki je v stanju pomagati članom našega kolektiva bodisi v primeru nesreče pri delu, elementarne nesreče ali vojne.

N. L.

— Kako kaj vaš mali sinko, gospa?

— Že devet mesecev hodi, se pohvali mlada mati.

— Joj, potem mora biti pa že zelo utrujen...

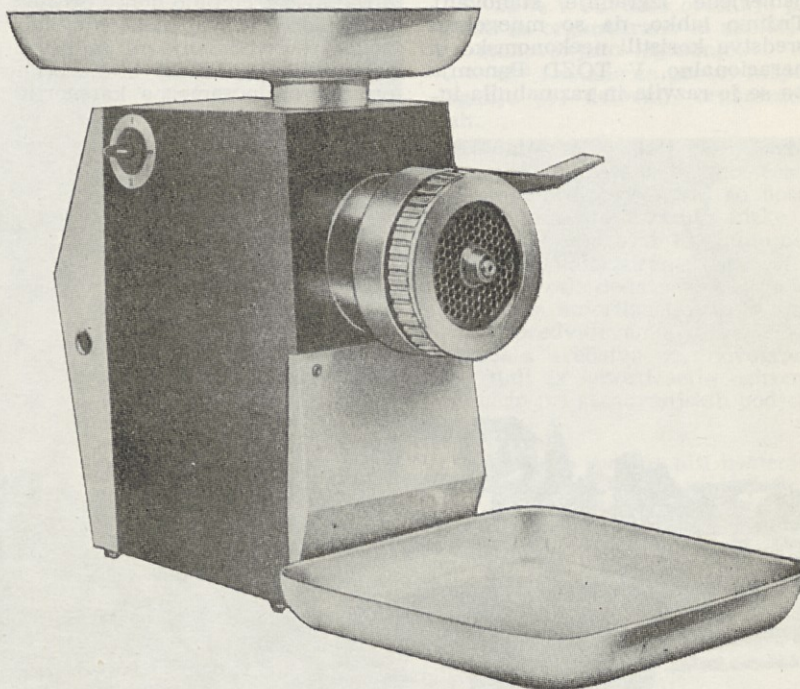
Šef strežbe vpraša natakara: Kaj je napisal gost, ki je ravno kar odšel, v našo knjigo pritožb?

— Ničesar, samo zrezek je nalepil v njo.

Takole opremljeni so bili naši udeleženci in udeleženke na tekmovanju prve pomoči

IZ INVESTINEGA PRODAJNEGA PROGRAMA STROJ ZA MLETJE MESA OMEGA — TE 22, TS-22, TA-32

Vsak od teh tipov strojev je tehnično zelo izpopolnjen ter oblikovan tako, da je poseben poudarek na praktičnosti. Patentiran je sistem za zelo enostavno izvlečenje vložka s polžem, nožem in izstopno mrežo, kar daje možnost, da se brez truda očisti vsak del stroja, ki pride pri mletju mesa z njim v stik.

Stroj OMEGA vseh navedenih tipov je lepe in moderne oblike ter zaradi majhnih dimenzij zavzame malo prostora.

Kapaciteta mletja za stroj TE-22 in TS-22 je ca. 170 kg na uro, za stroj TA-32 pa ca. 400 kg mesa na uro.

Zbrala: Maja Hočevnar

Vse druge informacije: TOZD Investa, Ljubljana, Ciril Metodov trg 1 telefon: 312 233, 312 795

Stanovanje problem, ki ga moramo

V zadnji številki našega glasila je bilo napovedano, da bo med drugim tudi nekaj napisanega o stanovanjski problematiki v naslednji številki Mercatorja. Moj prispevek ima namen osvetliti stanovanjsko problematiko v Ptujju in TOZD Panoniji, ter kako to problematiko rešujemo v zadnjih letih.

Od leta 1965 so delovne organizacije v prvi vrsti dolžne reševati stanovanjsko problematiko svojih delavcev, ter skrbeti za reševanje stanovanjskih potreb svojih delavcev.

Socialni in ekonomski odnosi terjajo, da se ob uveljavljanju ekonomskih odnosov v stanovanjskem gospodarstvu s posebnim sistemom družbene pomoči zaščitijo določene kategorije delavcev, ki sami ne morejo reševati svojega stanovanjskega vprašanja.

Delovne organizacije se skupaj z ostalimi zainteresiranimi faktorji sporazumevajo za sistem financiranja razširjene reprodukcije stanovanjske izgradnje, po drugi strani pa se posebej izločajo sredstva za družbeno pomoč delavcem, ki ne zmorejo ekonomske stanarine, to so solidarnostni skladi.

Do sedaj zbrana sredstva za stanovanjsko izgradnjo so bila premajhna

Osnovni vir sredstev za stanovanjsko izgradnjo je bil obvezni 4% prispevek od osebnih dohodkov za vso državo ter je v glavnem bilo prepuščeno razpolaganje s skladi tistim, ki so sredstva ustvarili. Sredstva za razširjeno reprodukcijo so bila tako razdrobljena na veliko število upravljavcev, stanovanjska izgradnja ni bila usmerjena, zato se, vsaj v manj razvitih področjih, opaža padec organizirane in usmerjene izgradnje stanovanj. Trdimo lahko, da so mnogokrat sredstva koristili neekonomsko in neracionalno. V TOZD Panonija pa se je razvila in razmahnila in-

dividualna izgradnja, kar je za dejavnost razdrobljene trgovske dejavnosti pozitivno ter ima po dosednji zakonodaji na tem področju tudi določene prednosti. Sredstva, ki smo jih ustvarili, pa nikakor niso zadoščala za kritje vseh potreb.

Kako smo vlagali sredstva za stanovanjsko izgradnjo

Prve kredite za stanovanjsko izgradnjo so zaposleni dobili v letu 1966 in to samo 50.000 din, ki so bili razdeljeni le manjšemu številu prosilcev in to od 4.000 do 10.000 din na dobo 5 do 10 let. V letu 1967 je bilo prav tako odobreno zelo malo sredstev, ker so bila po sklepu delavskega sveta oročena pri Kreditni banki. V naslednjih letih so se sredstva povečevala tako, da so že v letu 1972 dosegle višino 700.000 din. V zadnjih letih je bilo vloženo v stanovanjski sklad Panonije in razdeljeno prosilcem preko 2.000.000 din. Posamezniki so prejeli od 5.000 do 80.000 din na odplačilno dobo 5 do 20 let, glede na višino odobrenih sredstev. Sredstva so bila odobrena 70 prosilcem, kar nam zgovorno pove, da so krediti zelo skromni glede na stalen porast cen gradbenega materiala in drugih stroškov.

Stanovanje — za mnoge skoraj nedosegljiv cilj

Približno 600 zaposlenih v TOZD Panonija ima dokaj različno urejeno stanovanjsko vprašanje. Približno četrtina jih ima lastne stanovanjske hiše, največ grajenih v zadnjih 20 letih, mnogo jih stanuje v tesnih prostorih skupaj s starši ipd. Če vemo, da je kolektiv izredno mlad, saj je povprečna starost komaj 29 let, vemo tudi, da so to mlade družine, ki imajo tudi enega do 9 otrok ki potrebujejo dober prostor za nemoten razvoj in učenje, stanovanjsko vprašanje ni zadostno rešeno. Podatkov, ki bi nazorno prikazovali posamezne kategorije

Po vojni je Ptuj dobil približno 30 večjih stanovanjskih zgradb, stanovanja v njih pa ne zadoščajo niti za naravni prirastek prebivalstva

delavcev, nimamo, vemo pa, da na družinskega člana v občini pride povprečno 13 m², v nekaterih krajevnih skupnostih pa samo 9 m² na družinskega člana stanovanjske površine.

Mlade družine se ne morejo spustiti v izgradnjo stanovanjske hiše, saj osebni dohodki komaj zadoščajo za kritje osnovnih potreb mlade družine.

Najemna stanovanja so tudi nedosegljiva

Precej zaposlenih stanuje v najemnih stanovanjih, vendar je do takega stanovanja težko priti. Ptuj — mesto, staro natanko 1904 leta, je ponos in breme sedanje generacije. Tako kot mesto, so stare tudi zgradbe, da pa je breme še večje, je mesto z zakonom zaščiteno, ni pa kot za zgodovinski spomenik in njegovo zaščito določen vir za vzdrževanje stare-

ga dela mesta. Po statističnih podatkih je ugotovljeno, da je polovica stanovanj starejša od 100 let, velik odstotek stanovanj pa je starejših od 200 let. Amortizacijska doba stanovanj je 100 let, kar v našem primeru pomeni, da je polovica stanovanjskega fonda v Ptujju že amortiziranega oziroma v takem stanju, da ni primeren za stanovanje. Vzdrževanje starega dela mesta, ki je v celoti zaščiteno kot zgodovinski spomenik, je zelo drago, ter ostaja malo sredstev pri celotnem dotoku stanovanjskega sklada za razširjeno reprodukcijo, zato število novozgrajenih stanovanj iz leta v leto pada in dosega letno le 50 do 90 stanovanj, kar je mnogo premalo in je stanovanjski deficit izredno visok. V nasprotju s tem pa narašča individualna izgradnja, ki dosega letno 400 do 600 stanovanjskih enot v posameznem letu. Individualna izgradnja pa traja izredno dolgo, v najboljših primerih od pričetka do konca izgradnje oziroma vselitve, 4 do 10 let,

Kritika dosedanje stanovanjske politike brez ustreznih ukrepov ne bo prinesla izboljšanja

Že nekaj časa ugotavljamo, da s stanovanjsko politiko na sploh in v delovnih organizacijah ne moremo biti zadovoljni, zelo malo pa smo storili, da bi stanje izboljšali. Res je, da šele v zadnjih nekaj letih ustvarjamo nekaj več sredstev, da lahko uredimo osnovno bazo svoje dejavnosti — zgradimo sodobno trgovino, vendar trgovina brez kadra, ki je primeren razporejen in kvaliteten, ki ima vsaj delno urejene stanovanjske in socialne razmere, ne more dosegati večjih in boljših rezultatov. Ko bo oziroma ko je že v osnovi zgrajena, moramo izločiti več za standard zaposlenih.

V letošnjem letu so bili sprejeti nekateri ukrepi, za katere lahko vsaj v sedanji situaciji trdimo, da bodo pomagali pri hitrejšem reševanju in izgradnji stanovanj.

Ustvarjavec sredstev — bolj angažirani pri oblikovanju in izvajanju stanovanjske politike

Prvi ukrepi, ki so bili v letošnjem letu sprejeti, je priprava sporazumov za združevanje sred-

Ptuj, star 1904 leta, lep in zanimiv za obiskovalce, vendar veliko breme za njegove stanovalce

pričeti učinkoviteje uresničevati

V prvem in tretjem nadstropju ima TOZD Panonija svoje poslovne prostore, na železniškem prelazu pa niso redki taki prizori, ki močno ovirajo hitrejši motorizirani promet.

stev za stanovanjsko izgradnjo, sprejetje vrste odlokov v občinskih skupščinah, ki naj bi zakonito uredili nekatera nerešena vprašanja in ne nazadnje formiranje solidarnostnega sklada za financiranje izgradnje cenjenih stanovanj.

To bo obenem pomenilo, da so ustvarjalci sredstev prisotni pri ustvarjanju in porabi stanovanjskih dobrin, udeleženi pri določanju obsega stanovanjske izgradnje, združevanju in usmerjanju sredstev, prisotni pri izbiri lokacij, zazidalnih programov, skratka, ustvarjalci sredstev imajo vpliv na celotno stanovanjsko politiko v vseh njenih fazah.

Individualna stanovanjska izgradnja mora biti tudi usmerjena

V zadnjih letih opazamo, da se stroški stanovanjske izgradnje iz leta v leto povečujejo in da so po približnih izračunih od leta 1965 narasli 3 do 3,5-krat. Velik strošek, ki bremeni stanovanjsko izgradnjo, so razni prispevki od komunalnega do dragih parcel v urbanistično urejenih naseljih in področjih. Zaradi tega se mnogi odločajo za takšne lokacije, kjer ni mogoče zagotoviti celotnega standarda, ki ga mora imeti individualna stanovanjska hiša. To je predvsem kanalizacija, električno omrežje. Na ptujskem področju pa je še posebno vprašanje zdrave pitne vode, ki je mnoga naselja nimajo. To nam ilustrirajo tudi podatki, da je pri Panoniji dobilo stanovanjski kredit 16 ne-kvalificiranih delavcev, 32 kvalificiranih delavcev, 12 visokokvalificiranih delavcev ter 10 delavcev s srednjo, višjo in visoko izobrazbo. To pomeni, da gradijo v glavnem zaposleni z nižjimi osebnimi dohodki, ki niso mogli dobiti stanovanja, zato so se odločili za dolgotrajno odrekanje, da so si lahko postavili majhno hišico, se mnogokrat vselili v en sam urejen prostor, samo, da so imeli streho nad glavo. Tak kategorijski delavcev ne more plačevati

dragih lokacij in raznih prispevkov, zato je že vnaprej obsojena na nižji stanovanjski standard, brez potrebnih komunalnih ureditev.

Delavska stanovanja ne smejo biti rezervati v revnih predmestjih

Mnogi si zamišljajo stanovanja za delavce kot posebne rezervate, ki ne bi imeli vsega tistega, kar zahteva minimalni stanovanjski standard. Brez kanalizacij, kopalnic, majhna, v glavnem eno ali dvosobna stanovanja. Taka mišljenja so zmotna. Cenena stanovanja morajo imeti vse pritlikline, ki jih mora imeti stanovanje (kopalnico, sanitarije, komunalno ureditev in tudi prostor, predviden za garaže in druge objekte), prav tako pa to ne morejo biti garsonjere ali enosobna stanovanja, temveč morajo biti najmanj dvo ali trisobna stanovanja, primerna za veččlanske družine. Garsonjere in enosobna stanovanja so primerna le za upokoјence ali delavce brez otrok.

Kaj nam prinaša nova stanovanjska zakonodaja

Vsi računamo na povečano stanovanjsko izgradnjo in s tem na reševanje ali vsaj začetek reševanja stanovanjske problematike bolj organizirano in dosledno. Osnovni vir sredstev za stanovanjsko izgradnjo bo tudi v bodoče prispevek iz osebnega dohodka, vendar bodo dodatna delovne organizacije iz leta v leto dajati še dodatna sredstva. Osnovni prispevek je bil povečan od 4 na 6%, vendar bodo ta sredstva oziroma njihovo koriščenje usmerjeno vsaj v ptujski občini na tri dele:

- 30% v solidarnostni sklad pri občini,
- 25% v obvezno oročanje pri banki za organizirano in usmerjeno stanovanjsko izgradnjo,
- 45% ostane za prosto razpolaganje pri delovnih organizacijah.

Nadalje se že dalj časa govori o povečanju stanarin, do česar bo slejkoprej prišlo, saj so dosežane stanarine izredno nizke v primerjavi s stroški, ki stalno naraščajo. Valorizirane stanarine bodo prinesle dodatna sredstva za povečano amortizacijo in s tem lahko predvidevamo, da se bodo povečala sredstva za novogradnje tudi iz amortizacije oziroma stanarin pri stanovanjskih podjetjih.

Kam bodo morala biti usmerjena naša prizadevanja v bodoče

Zagotoviti bomo morali več sredstev za organizirano in individualno stanovanjsko izgradnjo;

— sodelovati pri stanovanjskih skupnostih, da se zagotovi podpora socialno šibkejšim občanom pri pridobivanju sredstev za kritje stroškov stanarin;

— podpirati izgradnjo primernih delavskih stanovanj, katerih cena mora biti nižja od sedanjih gradbenih stroškov, vendar ne na račun kvalitete in standarda stanovanj, temveč pri koriščenju takih sredstev in materialov, ki bodo zagotovili cenena in kvalitetna stanovanja;

— podvzeti še druge ukrepe, ki bodo pripomogli, da se bo stanovanjska izgradnja hitreje razvijala.

Vzdrževanje starih zgradb v starem delu Ptuja je zelo drago, stanovanja pa so še vedno neprimerna in nefunkcionalna

Predstavljamo vam TOZD Idrija

Seriji člankov, s katerimi predstavljamo naše TOZD, se pridružuje tudi TOZD Idrija.

TOZD Idrija je naša najmlajša TOZD, saj so se delavci idrijskega detaila odločili lansko leto 1. decembra za ustanovitev lastne TOZD.

Idrijci so prišli v Mercatorjevo hišo leta 1970, ko se je bivše trgovsko podjetje Univerzal odločilo za integracijo. Direktor, tovariš Slavko Šulgaj, nam je svojo TOZD predstavil takole:

»Videli smo, da je v večji hiši možna hitrejša in boljše perspektiva in zato smo se odločili, da se pridružimo Mercatorju. Blagovnico smo ob tem času imeli že v gradnji. Bivši Univerzal je imel na področju Idrije nekaj specializiranih trgovin, ki smo jih po otvoritvi blagovnice ukinili in njihov promet je bil prenešen na blagovnico.

Naša TOZD ima vse poslovalnice na idrijskem področju in sicer jih imamo 34 in seveda blagovnico, ki letno ustvari 96.000.000 prometa. Od tega zneska odpade na blagovnico 36.000.000. Zaposlenih imamo 234 in 56 učencev, povprečni osebni dohodek zaposlenega pa je 1.790 din.

Vse naše poslovalnice poslujejo rentabilno. Dve sta taki, ki sta zimске mesece nedostopni, to sta trgovina na Vojskem in Krnici. Ljudem v teh krajih že po tradiciji dajemo v zimskih mesecih tako rekoč na kredit, saj zadnji obrok lahko plačajo šele marca.

O perečih problemih, ki jih ima idrijska TOZD, je tovariš direktor povedal:

»Največji problem je skladišče, ki je zastarelo in premajhno. Parcelo za gradnjo novega že imamo, saj jo je kupil še bivši Univerzal. Leta 1971 je CDS sprejel odločitev za izgradnjo novega skladišča, vendar do realizacije ni prišlo. Problematično je tudi skladišče gradbenega materiala in poslovalnica na Vojskem, ki dela v nemožnih prostorih. Tako v interesu TOZD kot občine je, da trgovino v tem kraju obdržimo, da zgradimo novo poslovalnico, ki smo jo imeli v programu že ob podpisu integracije. Občani Vojskega, ki so med NOB dali številne žrtve, so danes pripravljeni dati brezplačno parcelo in les,

številni so pripravljene prostovoljno delati samo, da bi dobili primerno trgovino, ki si jo res zaslužijo.

Tudi problema obratnih sredstev še nismo rešili do danes. Težave imamo tudi pri zaposlovanju učencev.

Kaj imate letos v načrtu?

Tekom letošnjega leta bomo adaptirali poslovalnico Železnina, nabavili 5-tonski Kipper za potrebe gradbenega materiala in vilicar.

Kako ocenjujete vzdušje v kolektivu?

Številni naši ljudje se jezijo, ker nismo pričeli z izgradnjo novega skladišča. Ne gre jim v račun, da je CDS ta sklep prinesel, ni ga pa realiziral. Menim, da bi pristojni, ki so to obravnavali, morali priti na zbor delovnih ljudi in to kolektivu obrazložiti, zakaj dane obljube niso bile izpolnjene. Vendar smo se dogovorili, da bo do tega obiska prišlo že v bližnji bodočnosti.

Pereče je tudi stanovanjsko vprašanje, ki smo ga zadnja leta zanemarili. Štirinajst družin čaka na stanovanje. Tekom letošnjega leta bomo kupili tri stanovanja.

Želim, da bi naš kolektiv zadostil obvezam, ki jih ima, da bi naše OD dvignili na raven Mercatorja, da bi nudili našim delavcem vse tisto, kar nudijo svojim ostale TOZD, da bi rešili stanovanjski problem, da bi jim nudili osnovne materialne dobrine, da bi se najnižji OD dali v določene okvire in da bi prejeli čim manj pritožb članov našega kolektiva, ki jih redno obravnavamo na sejah samoupravnih organov.

Ob koncu pa je o samoupravnem življenju v kolektivu spregovoril tovariš Jože Mikuž, predsednik upravnega odbora TOZD:

»V tem kratkem času smo bili zelo aktivni. Imeli smo že 10 sej DS in UO. Z ozirom na to, da je TOZD v konstituiranju, je delo samoupravnih organov zadovoljivo.

Občutek pa imam, da so konkretno člani UO premalo seznanjeni z nekaterimi bistvenimi problemi in menim, da bi člani UO mogli bolj sodelovati in obveščati člane delovne skupnosti, v kolikor ti niso obveščeni o tekoči problematiki.

Sodelovanje med samoupravnimi organi in političnimi organizacijami lahko pri nas ocenimo pozitivno. Na seje DS in UO so vabljeni zastopniki mladinske organizacije, sindikata in OO ZK.

Osnovna organizacija ZK

Osnovna organizacija ZK šteje v TOZD Idrija 25 članov, od tega

je polovica mladincev. O delovanju partijske organizacije nam je povedal njen sekretar tovariš Dušan Kokalj:

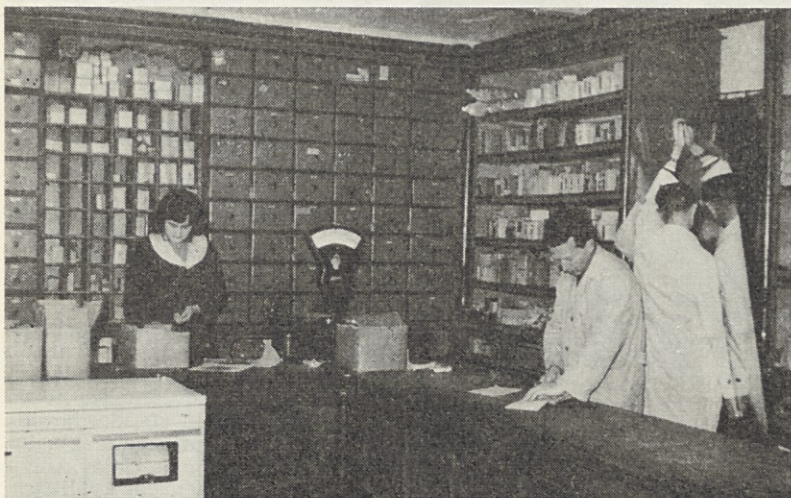
»Naša osnovna organizacija, ki tesno sodeluje s sindikatom in samoupravnimi organi, si prizadeva uresničiti akcijski program, ki smo si ga zadali v oktobru lanskega leta. Z ustanovitvijo TOZD, z reorganizacijo sindikalne orga-

Prav gotovo najbolj občutijo problem skladišč v Idriji delavci, ki so zaposleni v njem

V pritličju idrijske blagovnice je vzorno urejen kiosk s spominki, časopisi in revijami

Poslovalnica Železnina v Idriji bo kmalu dobila povsem nov videz. Po štirih desetletjih se bo morala stara častitljiva oprema umakniti novi, sodobni. Trgovski delavci se tega zelo veselijo, saj bodo tako imeli boljši pregled nad blagom in nekaj več prodajnega prostora

Posebna privlačnost idrijske blagovnice je njen bife

nizacije in izvolitvi samoupravnih organov, smo se vključili v konkretno izvajanje uveljavljanja ustavnih sprememb. Ponovno smo si pridobili pravico o odločanju in razpolaganju z ustvarjenim dohodkom in osebnimi dohodki. To dejanje pa je tudi bila prvenstvena naloga nas komunistov.«

Nadalje je povedal, da so se v svojem akcijskem programu še posebej zavzeli za stabilizacijo. Člani ZK se bodo vselej zavzemali za take poslovne odločitve in gospodarske načrte, ki bodo zagotavljali najboljše poslovne uspehe za celotno podjetje in za njegovo rast in perspektivo. Iz svoje prakse kakor tudi iz prakse drugih bodo odstranjevali vse tisto, kar ni v skladu s programom ZKJ. Njihov akcijski program jih tudi obvezuje, da se bodo zavzemali za več zavestne discipline, za večjo

Idrijska ekipa prve pomoči je zasedla na občinskem tekmovanju prvo mesto. Dekleta se te dni odpravljajo še v Mursko Soboto na republiško tekmovanje, kjer se bodo potegovala za čimboljšo uvrstitev

Razglednice, spominki, revije...

Prijetno urejen prodajni pult, ki stoji takoj pri vходу v idrijsko blagovnico, imenujejo idrijci kar kiosk. Nič koliko kupcev se vsak dan ustavi pri tem prodajnem prostoru, da kupi pismo, razglednico, znamko; drugi spet sežejo po cigaretah, revijah, časopisih. In veliko je tudi takih, ki prav tu za svoje domače, prijatelje ali znance izberejo primerno darilo.

Pestra izbira spominkov gre še najbolj v denar v času turistične sezone, ki tudi v Idriji privablja vedno več domačih in tujih turistov. Morda je prav največ Italijanov, ki pridejo semkaj.

Prijazna prodajalka Mira Goslar, ki je tudi vodja pulta, mi je povedala, da za tem majhnim pultom ustvarijo poprečno okrog devet milijonov prometa. Največji promet pa je seveda v času turistične sezone in takrat se v blagajni nabere tudi do dvanajst milijonov mesečno.

Pa še to. Če se boste slučajno mudili v Idriji in hoteli kupiti kakšen spominček, se oglasite kar v kiosku. Zlahka boste izbrali primeren predmet in po želji vam ga bodo še lepo aranžirali.

DEJAN

odgovornost in doslednost, s tem pa za večjo učinkovitost celotne organizacije.

Spregovoril je tudi o stanovanjskem vprašanju in nadaljeval:

»Komunisti se bomo morali še bolj angažirati pri gradnji stanovanj za delavce. Čas je, da delavci izvedejo pritisk na tiste strukture, ki imajo monopol nad sredstvi za stanovanja in družbenimi sredstvi nasploh. Dokler bo odločal ozek krog ljudi, bo prevladovala logika ljudi z visokimi dohodki, to pa je obenem logika dragih stanovanj in takih pogojev, pod katerimi ljudje z nižjimi osebnimi dohodki ne morejo do strehe nad glavo.«

Komunisti v TOZD Idrija bodo skrbeli tudi za stalno vključevanje novih članov v ZK, predvsem iz vrst delavcev, mladincev in žensk. V pogovoru mi je sekretar Dušan Kokalj, ki kot 24-letni

mladinec uspešno vodi osnovno organizacijo ZK, dejal:

»V interesu graditve in nadaljnega razvoja samoupravne družbe je, da se vodstva sindikatov še posebno pa vodilni delavci v temeljnih organizacijah bolj angažirajo v samem operativnem delu in od lepo pisane besede preidejo k dejanjem. V kolikor se bodo vodilni delavci in komunisti z vso odgovornostjo in prizadevnostjo zavzemali za interese delavskega razreda, bomo dosegli rezultate, ki bodo omogočili hitrejši nadaljni razvoj samoupravne družbe, obenem pa bo naraščalo zaupanje v ZK, naše vrste pa se bodo povečale s tistimi, ki danes z nezaupanjem gledajo na delo ZK.«

Na razpravah v aktivu so prišli tudi do ugotovitve, da je informiranost v kolektivu TOZD Idrija nezadovoljivo. Temu vprašanju bodo morali posvetiti večjo pozornost. Sprejeli so sklep, da bodo v kratkem pričeli izdajati informator, ki naj bi ljudi informiral o vseh važnejših dogodkih v kolektivu in sklepih samoupravnih organov.

Na vprašanje, kakšno je stanje glede sprejema novih članov, je

tovariš Kokalj povedal, da so v aprilu sprejeli tri nove člane, v bližnji prihodnosti pa imajo v evidenci še nadaljnje tri.

Mladinski aktiv

Aktiv uspešno dela že nekaj let, čeprav je še vedno eden glavnih problemov zagotovitev udeležbe na sestankih. Eden od problemov prihoda na sestanke je oddaljenost mnogih, ki ne živijo v Idriji. Zato so se odločili za ustanovitev še enega aktiva, ki bo deloval v Cerknem.

V pogovoru s predsednico aktiva **Marijo Kuštrin** sem izvedela, da so mladi v Idriji močno zastopani v ZK, medtem ko so v samoupravnih organih premalo in tako so zaradi slabega obveščanja in svojega nezadovoljivega zastopstva premalo seznanjeni z dogajanjem v kolektivu.

Na vprašanje, kaj so naredili in kaj imajo v načrtu, je povedala:

»Dobro smo se udejstvovali na športnem področju. Izvedli smo nekaj, lahko rečem, socialnih akcij, ko smo obiskali in obdarili socialno ogrožene občane na našem področju. Stalno skrbimo za

ново članstvo v ZK, udeležili smo se politične šole, dali smo pobudo in tudi uspeli, da so našim učencem povišali nagrade. V času, ko so v internatu v Novi Gorici, prejemale 600,00 din nagrade, s katero krijejo stroške celotne mesečne oskrbe.

V naslednjem obdobju nameravamo na svojih sestankih obravnavati stanovanjsko vprašanje, problem izobraževanja, ki tiči v glavnem zaradi oddaljenosti Idrije od šolskih centrov, problem

TOZD Idrija ima svoj lasten avtopark. Osem kamionov in kombi nosijo oznako M

prostega časa mladih. Ponovno želimo spregovoriti še o sistematizaciji delovnih mest, o nagrajevanju kvalificirane in nekvalificirane delovne sile.

Nada Lombardo

Tistega večera je bilo na sestanku mladinskega aktiva TOZD Idrija precej živahno. Tudi mladi morajo vse bolj zaživeti s kolektivom

V idrijski knjigarni

V središču Idrije, ob glavni cesti, je prijetna trgovinica. Majčkena sicer, a prav lepo in okusno urejena. In za pulmo simpatična Nuška in prijazna, vedno dobro razpoložena Lidija Kutin, ki je tukaj poslovodkinja.

»Vrsto let je že tukaj knjigarna in papirnica«, je dejala Lidija. »Le naslovi trgovine so se menjavali. Zdaj je že nekaj let nad trgovino nosi napis Mercator. Tukaj je prav prijetno delati, le prostora je premalo. Šolske in pisarniške potrebščine imamo, knjige, revije, obrazce in še kup drobnarije. Zaenkrat sva v prodajalni

sami, v jeseni dobimo še učenko.«

»Zdaj gre šolsko leto h koncu, vi pa se verjetno že pripravljate na novo šolsko sezono,« sem bil radoveden.

»Res, z nabavo šolskih potrebščin za novo šolsko leto je že precej posla in tudi skrbi. Skrbi zato, ker moraš marsikatero šolske artikle iskati še in še. Morda je največji problem v tem, ker v začetku šolske sezone skoraj nikoli ni vseh šolskih knjig na zalogi. Ne dobiš jih. Mislim tudi, da pri nas prehitro menjavajo učbenike.«

vzgojiteljsko šolo. Dela je res veliko, zato pa je v teh mesecih tudi velik promet, poprečno dvajset starih milijonov.

»Pa tudi decembra meseca je pri nas živahno«, je dodala Lidija. »Skozi vse leto prodamo veliko knjig, v decembru pa zelo veliko. Za darila, ki jih tudi aranžiramo. Pri nas je nekaj ljubiteljev knjig, ki so naši stalni odjemalci. Dobra knjiga je lepo darilo. Pri nas segajo po znanih in dobrih pisateljih, pri tem ne gledajo na ceno knjig. Precej ljubiteljev knjig je prav preko nas naročenih na razne knjižne zbirke, kot so Naša beseda, Bios, Mozaik; pa tudi na razne slovarje. Po številu pa največ prodamo

otroških slikanic za predšolske otroke. Mislim, da ima prav Mladinska knjiga najprimernejše slikanice in tudi opremljene z najboljšimi teksti in ilustracijami.«

Lidija je še povedala, da so z delom in tudi prometom še kar zadovoljni. Če bi imeli večji prostor, bi promet lahko porastel. Pa tudi skladišče je malo od rok. In veliko je drobnarij, s katerimi pa ni lahko doseči visokega prometa.

Naj ob koncu za vse tiste, ki Lidije še ne poznajo povem, da sem jo lani srečal med jubilarji, ki so praznovali dvajseto obletnico dela pri podjetju. Marsikdo me je vprašal, kaj dela tisto mlado dekle med slavljenici. In marsikdo se je začudil, ko je tudi Lidija prejela priznanje. Morda ji prav njena vedrina in veselje do dela prinašata videz mladega dekleta.

DEJAN

Šolsko leto gre h koncu. Kupcev v knjigarni je vse manj. Toda že čez dobra dva meseca pa bo tu spet pravi »živ žav«

Stavba na fotografiji je iz osemnajstega stoletja. V njej ima TOZD Idrija svoje poslovne in skladiščne prostore

Pa še o bifeju

Ko se že mudim v blagovnici, naj skočim še na kratek obisk v bife. Pa ne kot gost, marveč kot tisti radovednež, ki hoče izvedeti, kaj Idrijci tamkaj radi pojedjo, kaj radi popijejo...

No, naj se spustim v kratek klepet s poslovodkinjo bifeja Julko Gruđen. Tole je povedala:

»Pijače vseh vrst imamo, hladna in topla jedila in seveda kavo. Gostov ni nikoli premalo; največ jih je v času dopoldanskih malic. Dnevno pripravljamo tri do štiri vrste toplih obrokov. To so razne enolončnice, polpete, juhe, golaž, pa priljubljena pašta in drugo. Seveda včasih pripravljamo tudi po želji naših gostov. Cene so različne, od tri do dvanajst dinarjev.

Dnevno pripravimo sto in več porcij tople hrane. In prav nikdar nič ne ostane.«

Gostje so zadovoljni, pa tudi osebje bifeja se nima prav nič pritožiti čez obiskovalce. Zadovoljni so z njimi, pa tudi s prometom, saj dosežejo približno od pet do osem milijonov dinarjev.

»Strežemo pri šanku, pa tudi pri mizah; zdaj, ko bo topleje, bomo uredili tudi vrt. V toplih poletnih dneh si gostje tešijo žejo največ s pivom in raznimi sokovi; žganih pijač gre bolj malo. Kavice pa skuhamo vedno veliko, takole približno tristo do štiristo dnevno«, je še povedala Julka.

DEJAN

Avgusta in septembra je v knjigarni od jutra do večera pravi živ-žav. Takrat Lidija in Nuška ne zmoreta vsega dela sami; takrat dobita tudi pomoč. Razumljivo, da je toliko dela, saj je to edina knjigarna v kraju. Razen šolskih potrebščin imajo še učbenike za osnovno šolo, gimnazijo, pa za administrativno in

ha, ha, ha

— Kaže, da je tebe oblikovala narava ravno obratno, Avgust!

Prijatelja sta šla v gledališče. Na steni hodnika je visel napis: Kaditi prepovedano. Mislite na velik požar! Eden od obeh prijateljev vzame svinčnik in pod to pripiše še: Pljuvanje po tleh prepovedano. Mislite na veliko poplavo!

Po adaptaciji bodo v Železnini zmanjšali predmet poslovanja. S tem pa ne mislijo zmanjšati tudi prometa, ki mesečno znaša 120.000 din

Že čez nekaj minut bo malica skuhana in v bifeju blagovnice bodo zasedeni vsi sedeži

V letih najintenzivnejših priporočitev k Veletrgovini Mercator se je odločilo za ta korak tudi trgovsko podjetje Gradišče Trebnje. To je bilo leta 1964.

Največja pridobitev združitve je bila vsekakor otvoritev blagovnice leta 1966, ki so jo uredili v starejši zgradbi, ki jo je Mercator kupil kmalu po integraciji.

Leta 1968 so doživljali neprijetnosti, ker jim je Zadruga od-

povedala štiri lokale, ki pa so jih kmalu preselili v nove prostore in tako je ostal kolektiv neokrnjen. Danes ima TOZD Gradišče 17 prodajal, ki so v lanskem letu ustvarile skupno 26.545.000 dinarjev prometa. Prodajalne so klasičnega tipa, le ena med njimi je samopostrežba.

TOZD Gradišče zaposluje 53 delavcev in 14 učencev, povprečni osebni dohodek pa se giblje tam okoli 1.800 dinarji.

O življenju kolektiva TOZD Gradišče je pripovedoval njen direktor, tovariš Stane Marinšek:

»V letošnjem letu bomo odprli tri bifeje in sicer v Dobrniču, Zagorici in Selih Šumberg. Za te investicije smo se odločili zato, da se izognemo pitju v trgovinah, po drugi strani pa bomo dokaj pojačali promet. V programu imamo tudi ureditev poslovalnice v Velikem Gabru, ki bo v novi stavbi, ureditev blagovnice, želimo aktivirati še prvo nadstropje za prodajni prostor. Sploh je leto 1973 pri nas v znamenju prizadevanja za izpopolnjevanje trgovin in seveda prizadevanja za stabilizacijo.«

Iz pogovora smo izvedeli, da deluje v TOZD aktiv ZK, ki ima tri člane, da mladinska organizacija v tem kolektivu še ni formirana, da se ustno obveščanje članov, ki delajo na območju 131 km, dobro obnese in so vsi člani kolektiva dobro seznanjeni z vsemi odločitvami in sklepi, ki jih prinašajo samoupravni organi.

Rezultati poslovanja v letošnjih štirih mesecih so ugodni. Promet je presegel plan, v primerjavi z lanskim letom pa se je v aprilu povečal kar za 42% v marcu za 24%, februarja za 6% in januarja za 44%. Vzrok, da je tako, je pripisati predvsem večjemu asortimentu blaga in ugodni situaciji na trgu. Razveseljivo je tudi dejstvo, da letos ne beležijo nobenih primanjkljajev tako, da ni bilo potrebno delati obračuna po pravilniku o kalu.

V TOZD Gradišče mesečno napravijo spisek prometa v vseh prodajalnah, ki ga dobijo vse poslovalnice. Tako se med seboj primerjajo in v vsakem kolektivu se pojavi kanček tekmovalnega duha.

Tovariš direktor nam je povedal, da so že lanskega novembra uvedli sistem plačevanja osebnih dohodkov na hranilne knjižice,

ki so ga člani kolektiva sprejeli brez pripomb. Pogovarjali smo se tudi o stanovanjskem vprašanju in izvedeli, da to vprašanje še ni povsem rešeno, da pa so od leta 1967 namenili 180.000 dinarjev za stanovanjska posojila.

Pohvaliti moramo tudi delo sindikalne organizacije, ki vneto

skrbi za rekreativno dejavnost svojih članov. Tako v kolektivu uspešno delujejo kegljači, nogometaši, šahisti in strelci.

Kot vsak kolektiv, tako ima tudi kolektiv TOZD Gradišče svoje probleme. Tudi tu se srečujejo s problemi skladišč in s premajhnimi obratnimi sredstvi.

V nekaj stavkih...

Morda je posebnost TOZD Gradišče, ta, da ima v Trebnjem prodajalno z obutvijo. V majhni trgovini »Mercator-Peko« je vedno na voljo pestra izbira obutve iz tovarne Peko Tržič. Čeprav je v kraju tudi prodajalna Borova, kjer so cene čevljev nekoliko nižje, se tudi pri Peku ne morejo pritoževati. Pretekli mesec so iztržili skoraj devet milijonov.

Vsi zaposleni v TOZD Gradišče so tudi letos prejeli regres v višini šeststo dinarjev. Letovali bodo pač vsak po svoje, ker svojega počitniškega doma nimajo. Za skupen Mercatorjev počitniški dom pa so takoj pripravljeni prispevati del sredstev. Tako bi lahko kasneje svojim uslužbencem nudili letovanje v skupnem počitniškem domu.

V Trebnjem radi kegljajo. Tako celo kegljaško društvo nosi ime Mercator. Vnetim kegljačem je z nekaj finančnimi sredstvi priskočil na pomoč OE Mercator, z nakupom enajstih moških oblek pa je pomagala enota v Trebnjem. Tudi Mercatorjevi delavci pridejo radi kegljat. Tako je lani na dolenskem prvenstvu dosegla Cvetka Veble odlično drugo mesto.

Za zdaj ima TOZD Gradišče en sam bife in sicer v Šentrupertu. Računajo pa, da bodo drugega odprli v Dobrniču. Seveda, če bo prišlo do sodelovanja s stanovanjskim podjetjem. Bife v Dobrniču ni samo želja Mercatorja, temveč tudi prebivalcev tega kraja.

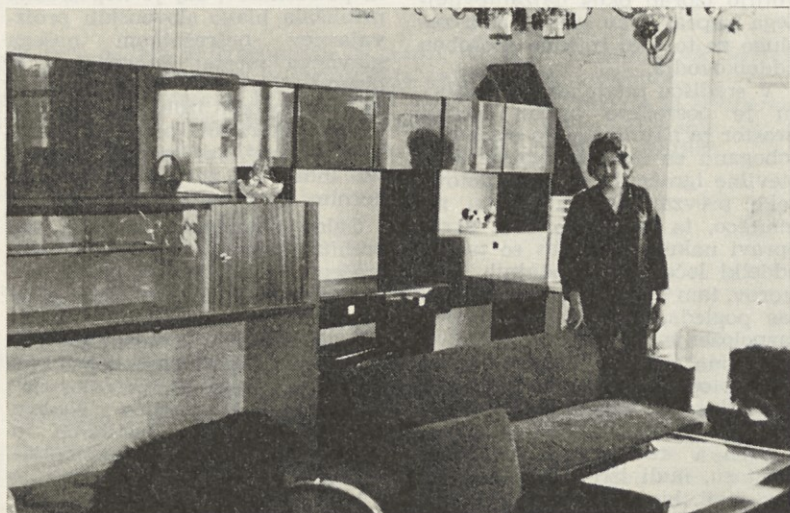
DEJAN

Le kaj bi hodil v Trebnje ali pa še celo v Ljubljano, ko pa jopico lahko kupi kar v domači vaški prodajalni. Posnetek je iz prodajalne na Veliki Loki

V prodajalni v Šentlovrencu prodajajo poleg živil še tekstil, galanterijo, časopise, gospodinjske aparate. Borih 32 m² prodajnega prostora so znali odlično izkoristiti

V blagovnici v Trebnjem imajo tudi oddelek s pohištvom, ki uspešno dela

Kupcu je treba znati svetovati, je menila tovarišica Rezka Barle iz Šentlovrenca, ker le tako se bo vedno rad vračal nakupovat

V trebanjskih prodajalnah

Ko smo se mudili v Trebnjem, smo obiskali nekatere poslovalnice TOZD Gradišče. Ena teh, ki jo danes predstavljamo, je trgovina v Šentlovrencu.

Že ob vstopu v trgovino smo dobili občutek, da mora tu delovati dober poslovodja. Kljub majhni kvadraturi, 32 m², smo našli na tako širok asortiman blaga, ki bi ga morale imeti vse trgovine na podeželju, kjer ljudje nimajo možnosti nakupa v večjih trgovinah, kot je to v mestu. Sicer pa moramo napisati, da naša trgovina v Šentlovrencu ima konkurenco, ki ima približno enak predmet poslovanja.

Tovarišica **Rezka Barle**, poslovodkinja trgovine, nam je povedala, kaj vse dobite pri njih:

»V prvi vrsti vse prehrabeno blago, meso, zelenjavo, jogurt, smetano, kavo, tekstil, nogavice, lahko konfekcijo, kot so bluze in predpasniki, posodo, časopisa Delo in Dnevnik. Prodajamo tudi pralne stroje, hladilnike, televizorje, hladilne skrinje. Strojov nimamo v trgovini, ker ni prostora, ampak v skladišču. Ljudje to prav dobro vedo, da pri nas dobijo tudi gospodinjske stroje, saj vendar imamo jezike, da jim to povemo.«

Težko je pisati o človeku, ki smo ga šele spoznali, ampak ne moremo si kaj, da ne bi napisali, da nam je bila tovarišica Rezka zelo všeč. Iz nje je kar izžarevalo veselje, ki ga čuti do svojega poklica. V trgovini dela že 26 let in kot sama pravi, se še ni naveličala stati za pultom.

»Sedaj so boljši časi za trgovino,« je dejala, »pa tudi za potrošnika in trgovca. Podeželska trgovina se ne razlikuje več od mestne, morda le v tem, da so slabše urejene in prenatrpane z vsemi vrstami blaga. Ljudje na podeželju so se zlasti v zadnjih nekaj letih sila modernizirali. Hladilnik, pralni stroj, televizor niso redkost v kmečki hiši. Prav tako tudi radenska voda, deit, pivo, meso niso blago, ki bi šlo na podeželju slabše kot v mestu.«

»Kaj pa trgovec, mora biti drugačen od tistega v mestu?«

»Povsod bi moral biti trgovec prijazen uslužen in se zavzemati za »kšeft«. Trgovec bi moral že ob vstopu stranke v trgovino vedeti, kaj namerava kupiti. Ne bi se smel držati rezervirano ali pa

celo svojo slabo voljo stresati nad kupca. Trgovec mora znati tudi pravilno svetovati, ker le tako si bo obdržal stranko. Tako je, ni važno, kje si, kakšen je lokal, ampak važen je pristop do človeka, kupca.«

O trgovini v Šentlovrencu lahko zapišemo tudi to, da oskrbuje šest vasi, da ima 100 do 150.000 mesečnega prometa, da v njej delata dve delavki in učenka. Zapišimo tudi njihovo željo, da bi radi imeli poleg še majhen bife.

Obiskali smo tudi poslovalnico na Veliki Loki. Tudi tu lahko dobijo vaščani devetih okoliških vasi prav vse, kar potrebujejo za svoj dom. Celotno motor lahko kupijo, seveda po predhodnem naročilu.

V pogovoru s poslovodkinjo, tovarišico **Julko Strmec** smo izvedeli, da meri lokal 45 m², da imajo mesečno 100 do 111.000 dinarjev prometa. Tako visok promet ustvarja predvsem prodaja gospodinjskih aparatov, ki se je v zadnjem času med ljudmi v teh krajih, ki so predvsem kmetje, močno povečala. Po besedah tovarišice Strmčeve je stanje povsem drugačno, kot je bilo na primer pred štirimi leti, ko so imeli ljudje do strojev še nezaupanje. Spoznali so tudi, da je vseeno ali kupijo aparat v Ljubljani ali pa na Loki.

Zalog si ne delajo, ker si jih tudi zaradi majhnega skladišča ne morejo, lahko pa kupci ob vsakem času aparat naročijo in že čez nekaj dni ga dobijo.

»Ni primerjati današnje in trgovine pred tremi, štirimi leti. Meso, kava, sokovi, pijske niso stvari, ki bi kmečkemu človeku pomenili luksuz. Danes si kmet ne bo nosil navadne vode na delo, ampak radensko, deit, pivo. Tudi meso ne bo kupoval samo ob nedeljah. Mesa prodamo mesečno za 10.000 dinarjev,« je pripovedovala tovarišica poslovodkinja.

Ob koncu razgovora nam je zapala tudi želje, ki jih ima na svojem delovnem mestu:

»Bila bi zelo zadovoljna, ko bi mi blago pripeljali takrat, ko je trgovina odprta. Zgodi se, da mi večkrat pripeljejo izven delovnega časa in to mi hodi zelo narobe, ker stanujem tri kilometre stran od trgovine.«

Navdušeni na beograjsko veleblagovnico

V okviru strokovne ekskurzije si je skupina 13 profesorjev blagovnanstva Šolskega centra za blagovni promet Ljubljana, v soboto, dne 12. 5., ogledala tudi veleblagovnico Mercatorja v Novem Beogradu.

Ob prihodu nas je nadvse ljubezljivo sprejel direktor blagovnice tov. Zoran Popović, a na naše veliko presenečenje tudi dva predstavnika Mercatorja iz Ljubljane, in sicer direktor TOZD DETAIL tov. Drago Arhar in direktor TOZD Rožnik tov. Tone Stančič.

Popeljali so nas po blagovnici, ki smo si jo kljub skopo odmerjenemu času skušali temeljito ogledati. Videli smo že marsikatero blagovnico, tako v raznih krajih naše države, kakor tudi v večjih evropskih mestih, vendar smo bili ob ogledu te blagovnice, predvsem zaradi preglednosti in urejenosti zelo prijetno presenečeni. Posamezni oddelki niso natrpani z blagom, kakor je to marsikje pri nas. Menimo, da je glavna prednost blagovnice prav v preglednosti razstavljenega blaga. V blagovnici ni občutka natrpanosti, človek z lahkoto diha, kljub temu, da je izbira izredno velika. In to je verjetno tisto, kar kupca pritegne in kar vpliva na njegove odločitve in nakupe.

Vodstvo blagovnice posveča izredno pozornost izbiri blaga, saj smo zasledili izredno kvaliteto blaga v najrazličnejših vzorcih. Prav posrečena je oprema blagovnice, ki omogoča, da razvrščajo blago na najrazličnejše načine, predvsem pa stopničasto ali navpično, kar povečuje preglednost. Opremo je možno premikati in vsaka nova razmestitev opreme prispeva k ugodnejšemu počutju stalnih kupcev.

V butik oddelku smo opazili panjske končnice, ki jim je večja roka izdelovalca dala videz originalnih končnic. Na njih smo zasledili patino, kar ni pritegnilo samo naše pozornosti, temveč tudi pozornost marsikaterega tujca. Ti jih radi kupujejo v spomin na našo deželo. V butiku za mlade lahko mladi izbirajo po svojem okusu med mnogimi oblačili najnovejše mode. Gola figura, opasana z vrsto najrazličnejših pasov, je primer, kako poudarimo določen modni artikel.

Veselo nas je presenetil oddelk z zavesami, ki lahko po svojih pestrih vzorcih in kvaliteti zadovoljijo izbran okus najzahtevnejšega kupca. Prav gotovo ima za sluge za to tudi izredno sposoben oddelkovodja.

V središču prodajalne v pritličju je posrečeno izbran igralni prostor za najmlajše. Po majhnem toboganu se malček zapelje med številne igrače, ki ga prav gotovo tako prevzamejo, da pozabi na mamico, ta pa lahko brez skrbi opravi nakupe. Pri nas so takšni oddelki ločeni od prodajnih prostorov, tam pa lahko mamica vsak čas pogleda, kakšno je otrokovo razpoloženje.

Vhodna vrata v blagovnico odpira fotocelica in isto vlogo ima fotocelica ob vstopu v samopostrežni oddelk. Čeprav je ta nameščen v razmeroma majhnem prostoru, nudi izredno pestro izbiro živil, ki jo redko najdemo v ljubljanskih poslovalnicah. Kakšno pozornost posvečajo v tem oddelku asortimentu, lahko ilu-

striramo z dejstvom, da vsak dan dobavljajo različne specialne vrste slovenskega kruha kar z avionom. V naših samopostrežnih prodajalnah običajno ne posvečajo preveč pozornosti zelenjavi; prodajajo jo tako embalirano, kakršno jo dobijo iz embalarne. V tej blagovnici pa smo zopet ugotovili posebnost: kvaliteta zelenjave je bila prvovrstna, izbira pestra, zelenjava je bila skrbno očiščena, povezana v šopke, pregledno razvrščena in tudi na posameznih kosih je bila označena cena. Asortiment vin je bil bogat; med slovenskimi vini smo zasledili skoraj vsa, od vrhunskih do namiznih, a cene so bile občutno nižje kot pri nas. Delikatesa je bila obilno založena. Poleg velikega števila mlečnih in mesnih izdelkov smo mimogrede našli kar 19 vrst sirov. Ob izhodu iz samopostrežnega oddelka je nameščenih 7 blagajn, ki imajo ob konicah obilo posla. Blagajne imajo tudi napravo za vračanje drobiža, žal pa ta ne dela, ker ni na voljo dovolj drobiža.

Pa ne samo pri živilih, tudi pri ostalem blagu smo zasledili, da so cene ponekod občutno nižje od cen v Ljubljani. Pa ne samo to; tudi asortiment je pestrejši. Videli smo izdelke naših slovenskih proizvajalcev, ki jih zamenjamo v Ljubljani. Tako je ženski del naše skupine odkril moderno žensko bluzo (Vezenina, Maribor) po 110.— din, pri nas pa so slične bluze kar od 160.— do 200.— in več din.

Od znancev smo slišali, da je neka beograjska arhitektka, ki stanuje v starem delu Beograda, izjavila, da vse, kar je dobro in kar je kvaliteto, lahko kupi v novi blagovnici Mercatorja. Ljudem iz starega dela mesta ni pretežko prihajati v Novi Beograd, da v tej blagovnici opravijo najrazličnejše nakupe. Menimo le, da bo v bodoče postalo vse bolj problematično parkiranje, ker blagovnica žal nima lastnega parkirnega prostora.

Zelo prijetno in udobno je urejen snack bar, ki je od ostalih prodajnih prostorov ločen, tako da se lahko kupci oddahnejo in odpočijejo, pri čemer jim moderne Bernikove zavese dajejo nov navdih za kupovanje.

Menimo, da je Mercatorjeva blagovnica v Novem Beogradu izpolnila pričakovanja načrtovalcev in potrošnikov, saj je neposredno približala blago slovenskih proizvajalcev potrošnikom našega glavnega mesta; Beograjčani to blago tudi visoko cenijo, tako zaradi kakovosti izdelave, uporabljenih materialov, posebno pa zaradi vzorcev, saj je naša slovenska industrija že prisluhnila modernim tokovom v svetu.

Ogled blagovnice je tako vse prehitro mineval v prijetnem domačem okolju in ob spremstvu Mercatorjevega osebja, kar je še poudarilo že tradicionalne dobre stike Mercatorja z našim šolskim centrom. K izrednemu uspehu in renomeju, ki ga je Mercator dosegel z novo blagovnico v Novem Beogradu, iskreno čestitamo in želimo tudi v bodoče najboljše poslovne uspehe.

Aktiv profesorjev blagovnanstva Šolski center za bl. promet v Ljubljani

Prodajne police morajo biti vedno vzorno urejene. Tovarišici na oddelku manufakture v trebanjski blagovnici to dobro vesta in vsak prost trenutek izkoristita za ureditev svojega oddelka

Kje bomo letovali

Ali razmišljate kje preživeti oddih? Preberite kaj vam nudi Turistična organizacija za rekreacijo in letovanje delavcev Alpe Adria.

Počitnice v turističnem naselju PICAL — Poreč — dvoposteljni bungalovi 1/2 skriti v borovem gozdičku. Imajo tekočo mrzlo vodo, (tuš, WC), ali skupne sanitarije.

	V. X.	VI. IX.	VII. VIII.
1/2 TWE	49,50 dnevno	499 paket	635 paket
1/2	43,50 dnevno	379 paket	515 paket

V ceni paketa je vračunanih 7 polnih penzionov, turistična rezervacija. Odhodi so v soboto.

Prijetni so tudi bungalovi — Plava laguna — Poreč, ki so oddaljeni od Ljubljane le 142 km.

	V. X.	VI. IX.	30. 6.—7. 7. 18. 8.—1. 9.	7. 7.—18. 8.
1/2	41-dnevno	405 paket	605 paket	702 paket

Bungalovi v Vrsarju so tik ob morju, v borovem gozdičku, namenjeni mladim in vsem tistim, ki si želijo sonca, morja in zabave.

	VI. IX.	1. 7.—31. 8.
1/2	510 paket	660 paket

	VI. IX. I.	II.	III.	VII. VIII. I.	II.	III.
1/2 in več posteljne	325.—	495.—	460.—	635.—	595.—	522.—

1. Otroci od treh do sedmih let imajo 12 N dinarjev popusta dnevno in imajo lastno ležišče.

2. Otroci do treh let, ki nimajo lastnega ležišča plačajo 15 ND za nočnino.

3. V kolikor sta s starši dva otroka v starosti od 3 do 7 let, imata lahko samo eno

Počitniške hišice v naselju Pical

Če pa ste radi tudi na dopustu v mestu, potem vam priporočamo penzion A—A Poreč, ki leži ob obali in ni več kot 150 m oddaljen od avtobusne postaje.

ležišče, s tem da ima eden 30 %, drugi pa 40 % popusta na penzijsko ceno.

Hotel A—A Selce »slovensko letovišče« 3 kilometre južno od Crikvenice, neposredno ob obali, kjer so ugodni pogoji za letovanje od konca aprila do konca oktobra.

Privatne sobe imajo isto ceno kot sobe v objektu.

V ceni paketa je vračunanih 10 polnih penzionov, turistična taksa in rezervacija. Odhodi z avtobusom so predvideni vsakih 10

	VI. IX. I.	II.	III.	VII. VIII. I.	II.	III.
1/2 in več posteljne	792.—	742.—	892.—	922.—	882.—	1.092.—
	922.—	942.—		1.242.—	1.142.—	

V ceni paketa je vračunanih 10 polnih penzionov, turistična taksa in rezervacija. Odhodi so predvideni vsakih 10 dni, cena avtobusa 115.— po osebi (vračunan tudi trajekt).

Pogoj za otroke: glej penzion A-A Poreč.

	VI. IX. II.	III.	weekend	VII. VIII. II.	III.	weekend
1/2 in več posteljne	466	438	418	557	522	452

V ceni paketa je vračunanih 7 polnih penzionov, turistična taksa in rezervacija.

Popusti za otroke: glej penzion A-A Poreč. Menjava grup ob sobotah.

Počitniški dom Litostroj Fiesa 140 km iz Ljubljane.

	VII — VIII
1/3	622 cena paketa

Popusti za otroke: glej penzion A-A Poreč. Menjava grup je ob sobotah.

Spoznajte dobršen kos naše magistrale in odpeljite se do Kupačarov pri Dubrovniku. Vse sobe so najodobnejše opremljene. V restavraciji pa je na voljo več jedilnikov. Kompleks letovišča Kupari predstavlja najatraktivnejšo ureditev na Jadranu in dosedaj privilegij samo nekaterih je tokrat tudi za vas.

Vse sobe imajo WC, kopalnico in pogled na morje.

	V. X.	VI. IX.	VII. VIII. mesece	ostale
1/2	572	676	852	70.— dnevno

V paketu je vračunano 7 polnih penzionov, turistična taksa in rezervacija.

Menjava grup je ob sobotah.

Hotel NIMFA — Živogošče 55 km iz Ljubljane.

Hotel B kategorije ima luksuzno opremljeno kavarno, udobno restavracijo, teraso za ples, pokrit bazen s toplo morsko vodo, lastno plažo, nočni klub, parkirni prostor in leži južno od Podgore med Igrani in Živogoščem, med borovci in cipresami.

	VI. IX.	VII. VIII.
1/2 WC, kopalnica	570.—	710.—

V ceni paketa je vračunanih 7 polnih penzionov, turistična taksa in rezervacija. Prihodi v Živogošče so predvideni vsako nedeljo.

Hotel KORČULA — Korčula.

Hotel je C kategorije s tekočo hladno vodo v sobah.

	VI. IX.	VII. VIII.
1/2	68.— dnevno	86.— dnevno
1/1	74.— dnevno	93.— dnevno

Privatne sobe I. kategorije, prehrana v hotelu Korčula.

1/2 66.— dnevno 84.— dnevno

Privatne sobe Kaštel Stari 450 km iz Ljubljane

	VI. IX.	VII. VIII.
1/2	70,30 dnevno	72,30 dnevno
1/1	75,30 dnevno	77,30 dnevno

Hotel JOSIP BOSNAR — Lovran 142 km iz Ljubljane.

Namestitev v privatnih sobah B kategorije 60—100 m od morja. Prehrana v restavraciji, neposredno ob plaži.

	V. VI. IX.	VII. VIII.
1/2	56—72 dnevno	92 dnevno

Penzion A-A »Pri mlinu« — Kranjska gora

	IV. V.	VI. IX.	VII. VIII.
1/2 in več posteljne	65—60	68—62	72—65 dnevno

Hotel A-A Kranjska gora

	VI. IX.	VII. VIII.
1/2 in več	80—86 dnevno	102—70 dnevno

Hotel A-A Radovljica

	VI. IX.	VII. VIII.
1/2 in več posteljna	78—60 dnevno	90—70 dnevno

Za vse člane kolektiva, ki imajo bone Mestnega sindikalnega sveta pa nudimo pred sezono in po sezoni 5 % popusta na penzijske cene v objektih A-A.

Za nadrobnejše informacije se obrnite na turistično organizacijo za rekreacijo, izletništvo in letovanje delavcev Masarykova 11, ki je bila za rekreacijo delovnih ljudi tudi ustanovljena in po teh načelih tudi posluje. Njihova telefonska številka je: 315 092.

Delavska kontrola

Zadnje mesece zelo veliko slišimo o delavski kontroli, manj pa razmišljamo o tem, kako bi jo uvedli v našo samoupravno prakso. Pri tem ne gre za odpor, za ovire, ampak je temeljni vzrok za odlašanje pri njeni uveljavitvi, v preslabem poznavanju njenega bistva in namena.

Zato smo se odločili, da v današnji številki priobčimo povzetek iz uvodne besede Mitje Vaba, predsednika komisije za samoupravljanje pri RS ZSS, pred mesecem, ko je ta sindikalni organ na svoji plenarni seji razpravljal o nalogah sindikalnih organizacij pri uvajanju samoupravne delavske kontrole.

Mimo tega, da s tem širše obveščamo delavce Mercatorja, želimo spodbuditi delovna telesa zbora delegatov, da vnesejo osnovne principe delovanja delavske kontrole v samoupravni sporazum, hkrati pa spodbujamo osnovne organizacije ZK in osnovne sindikalne organizacije, da to problematiko uvrstijo v program svojih razprav in akcij.

V ta namen objavljamo tudi pričujoč prispevek v širšem obsegu.

SAMOUPRAVLJANJE IN KONTROLA

Odnos do delavske kontrole

Delavska kontrola je ena izmed funkcij uresničevanja samoupravnih produktivskih odnosov. Že zakon o upravljanju v državnih gospodarskih podjetjih in višjih gospodarskih združenjih po delovnih kolektivih (zakon o samoupravljanju) vsebuje poleg drugih pravic in dolžnosti (pravica in dolžnost organizirati proizvodnjo, odločati o delovnih razmerjih, razporejati del dohodka, informirati itn.) tudi nalogo, da delavci sami vpeljejo ustavne oblike kontrole. Drugi predpisi so v tem času potrjevali potrebo po organizirani notranji kontroli in navajali posamezna načela, na katerih mora kontrola sloneti. Ustava iz leta 1963 delavcem ponovno daje pravico in nalogo dolžnost, da zagotovijo notranjo kontrolo (čl. 3, točke 6). S statutom so si lahko ustanovili tudi posebni nadzorni organ upravljanja v delovni organizaciji (čl. 90).

Medtem ko so se mnoge druge funkcije samoupravljanja (tudi kot načelo in dolžnost delavcev) v tem času razvile in utrdele ter nemalokrat tudi primerno konstituirale (na primer informiranje), je ostala delavska kontrola zapostavljena in okrnjena. Šele pismo izvršnega biroja predsedstva ZKJ in predsednika ZKJ je ponovno usmerilo pozornost Zveze komunistov in sindikatov na to pomembno funkcijo.

Ne gre torej za novo stvar. Gre za nalogo organiziranih političnih sil, da tokrat kontrolo dosledneje in brezkompromisno uveljavijo in razvijejo na samoupravnih osnovah. Analize, ki so jih opravile različne institucije, odkrivajo mnoge vzroke za mlačen odnos do samoupravne delavske kontrole. Pomembnejši in še vedno nepremagani vzroki za nerazvito delavsko kontrolo oziroma pomisleki pri tem so:

— prepričanje, da samoupravljanje oziroma izvolitev delavskih svetov že samo po sebi zagotavlja tudi kontrolo in evidenco nad cirkulacijo dohodka, nad ustreznostjo uveljavljenih medsebojnih odnosov itd. itd. Pričakovali smo, da bo uveljavljanje, prebijanje novih odnosov le stvar spontanih reakcij delavcev (do teh je sicer že prišlo in bo še prišlo, ne pa tudi stvar organiziranega nadzora delavcev nad sprejemanjem in izvajanjem sklepov. Zamenjali smo dejstvo, da **manj kontrole pomeni vse več konfliktov**. Kontrola naj bi bila potemtakem nekak-

šna spontana in na spontani zavesti in disciplini sloneča samokontrola, ki je ni treba niti posebej oblikovati, niti ji ni treba opredeljevati vsebine;

— mnenje, da je organizirana notranja kontrola nezdržljiva s samoupravljanjem, češ da kontrola prej ovira kot pa pospešuje razvoj demokratičnih odnosov in ne spodbuja razvoja. Trdi se, da je kontrola izraz nezaupanja do delavcev v proizvodnji in žaljiva za strokovnjake ter uslužbence v skupnih službah.⁴ Kontrola je označena zato tudi kot »policijska metoda«. Kritiki ne pomislijo, da je končno tudi kontrola kvalitete v vseh fazah proizvodnega procesa potemtakem žaljiva. »Žaljiva« je zlasti za vse, ki so natančni, pazljivi in dobri delavci, pa vendarle se je ne odreka in jo še manj razglasa za »policijsko«. Isto velja za kontrolo samoupravnih »procesov« oziroma odnosov, čeprav smo se je doslej največkrat odrekli, kljub temu, da smo hoče-noče delali napake in prihajali v konflikte.

— precej razširjeno je mnenje, da je kontrolno funkcijo moč nadomestiti z informiranjem. Se več! Trdili so: informiranje je kontrola. Ni dvoma, da je informiranost pogoj za kontrolo, kot je pogoj za odločanje. Če bi tako povezovali posamezne številne funkcije samoupravljanja in nadomeščali drugo z drugo, bi naredili samo zmedo. Kontrola po posebnem postopku, s primerjanjem itn. lahko kontrolira vse, tudi informacijo (ki je lahko lažna, površna, nepopolna itd.). Odnos med funkcijami oziroma opravili ne trpi poenostavljanja.

— neustrezno razlaganje funkcij strokovne kontrole (kontrola proizvodnih procesov, kvalitete itd.) in njeno enačenje s samoupravno delavsko kontrolo. Očitno je — toda ne tudi dobronamerno! — da so v tem primeru izenačeni proizvodni proces in proizvodni odnosi. Odtod mnenje, da je kakršna koli samoupravna delavska kontrola odveč, ker to funkcijo že po službeni dolžnosti opravljajo posamezne službe in direktor delovne organizacije.

— mnenje, da je treba razvijati in krepiti zunanjo, to je državno kontrolo, ki je edina lahko učinkovita, strokovna in upoštevana (avtoritativna). V tem primeru torej ne gre za iskanje odnosa med tako imenovano zunanjo in notranjo kontrolo, marveč gre za argument, ki ukinja no-

tranjo kontrolo ali pa se ji odpoveduje.

— nerazvita kontrola je ostala ponekod tudi kot posledica »pomanjkanja strokovnih kadrov« ali celo kot posledica »pomanjkanja denarnih sredstev« za njen razvoj itn. in podobno.

Argumente za delavsko kontrolo in proti njej lahko strnemo v ugotovitve, da smo dopustili vsakomur posebej, da je razlagal tako cilje kot vsebino samoupravne delavske kontrole. Ker nismo razvili generalnega koncepta notranje kontrole niti v političnih dokumentih in ker smo tudi v zakonih označili kontrolo samo kot delavčev pravico in dolžnost, so bile svojevoljne razlage možne in precej pogosto v skladu s — rekli bi — prirojenim človekovim odporom do kontrole, kakršno pozna doslej: to je do kontrole, s katero je pretežen del delovnih ljudi v položaju kontroliranih, manjšina ali celo posameznik pa je nad njimi v vlogi nekontroliranega kontrolorja. Odpor proti samoupravni delavski kontroli, proti kontroli, ki spremlja reprodukcijo odnosov in cirkulacijo preseženega dela povsod in na vsakem koraku v **interesu vseh**, lahko sloni edino na protustavni želji po odtujevanju osnovnih pravic, na želji po koncentraciji ekonomskih in ob njej tudi politične moči v izdvojenih centrih. V samoupravljanje integrirana kontrola pomeni **kontrolo vseh** nad uveljavljanjem novih družbeno-ekonomskih odnosov, kontrolo nad reprodukcijo in razpolaganjem z rezultati živga in minulega dela. Kontrola pospešuje in zagotavlja uveljavljanje v ustavi zapisanih družbenoekonomskih odnosov in je torej sankcija samo proti tistim, ki se uveljavljanju takih odnosov upirajo. Torej želimo kontrolo vseh v združenem delu povezanih delavcev, usmerjeno proti objektivnemu ali subjektivnemu (posameznemu ali skupnemu) zanikanju z ustavo razglašanih odnosov. V tem smislu bi lahko povezali po Leninu,⁵ da je **tudi delavska kontrola oblika diktature proletariata**.

Ali je potrebna institucionalizacija?

Razvoj samoupravljanja v dvajsetih letih nas je naučil, da je učinkovitost samoupravljanja odvisna tudi od njegove ustrezne organiziranosti. Vsi nikdar ne bodo vsak čas odločili in delali vsega, toda vsem mora biti omogočeno, da sodelujejo in razmišljajo, se do vsega opredeljujejo. Biti informiran, če vzamemo za primer, je pravica in dolžnost vsakega delavca. Toda zato še nismo sprejeli teze, da se morajo vsi o vsem informirati. Informiranje smo organizirali; poverili smo nalogo posebnim kolektivnim izvršnim organom; v statutih smo določili, kdo mora koga informirati in o čem. Ponekod smo predvideli tudi sankcije za posameznika, ki svojih obveznosti glede informiranja ne bo izpolnil. Z eno besedo: informiranje (in tudi drugo) smo institucionalizirali; informacijo nudimo kot pravico tudi takrat, ko jo posameznik še ne sprejme in zanj »biti informiran« še ni tudi dolžnost.

Povsem ista stvar je s kontrolo. Če bi sprejeli tezo, da vsi in vsak čas vse kontroliramo in da je vsakršna institucionalizacija kontrole odveč, bi se naprej odrekli vsakršni kontroli. Tako vsesplošno, toda v bistvu anarhično kontrolo, si nekateri seveda želijo, ker ni učinkovita oziroma je enostavno ni. **Organizacija kontrole in organi kontrole morajo omogočiti vsem delavcem kontrolo**; torej jim morajo ponuditi tiste podatke, ki bodo pomembni za ocenjevanje uspešnosti gospodarjenja, dobrega ravnanja z obratnimi in osnovnimi sredstvi, racionalnosti pri uporabi namenskih sredstev, zakonitosti v odnosih iz delovnih razmerij itn. itn. In obratno, seveda, je vsak delavec tudi »kontrolor«, in ima **pravico in dolžnost iniciative**, če ugotovi, da se katerikoli odnos oddaljuje od sprejetih samoupravnih in družbenih norm.

Kontrola mora spremljati vse odločitve in na vseh področjih delovanja samoupravnih organov in samoupravljalcev sploh. **Kontrola je sestavni del vsake odločitve**. Pri tem je še zlasti pomembno spremljanje tistih odločitev, ki so časovno raztegnjene v mesece ali celo leta. To so ponavadi najbolj pomembne odločitve o razširjeni reprodukciji. V naši praksi pa je prav spremljanje takih odločitev in kontrola nad njimi najbolj površno.

Kontrola mora biti potem takem vtakana v celoten sistem samoupravljanja, kajti en sam organ tako celovite in vse odnose spremljajoče kontrole ne more obvladati. Kontrolo in evidenco nad delom moramo zato naložiti vsem organom samoupravljanja, delavskim svetom in drugim kolektivnim pa tudi individualnim izvršnim organom. (Za primer: uresničevanje samoupravnih sporazumov o delitvi dohodka in osebnih dohodkov mora spremljati in kontrolirati predvsem skupni organ podpisnic samoupravnih sporazumov. Seveda ne bo odveč, če samoupravni kontrolni organ pri posamezni podpisnici spremlja, kako se uresničujejo pravice, ki so s sporazumom dane delavcem; na primer nadomestilo za nočno delo, dopuste, nadure itd.)

In drug primer: delavski svet bi moral praviloma sam kontrolirati uresničevanje sklepov in izvajati sankcije proti tistim, ki sklepov ne uresničijo. Kontrolni organi bi morali na tak sistem dela navajati vse organe in terjati kontrolo, kadar bi ugotovili, da leti sami to ignorirajo. Zaradi tega bomo morali izpolniti tudi vse samoupravne akte, ki tako institucionaliziranje kontrole zanemarijajo.

Očitno je, da **moramo samoupravno delavsko kontrolo graditi in izpolnjevati na enakih osnovnih izhodiščih** (položaj in vloga organov kontrole, volitve, osnovna smer in vsebina dela, pravice in dolžnosti organov kontrole itn.). Vendar pa bo v posameznih temeljnih organizacijah združenega dela (TOZD) in v organizacijah združenega dela (OZD) kontrola zelo različna v podrobnostih, odvisno od sedanjih in že uveljavljenih postopkov. Torej enaka načela, ne pa tudi uniforma za vse! Zakaj naj bi na primer v Savi Kranj kontrolni organ kontroliral (Nadaljevanje na 17. strani)

⁴) Glej o tem Leninova Izbrana dela, XII, str. 38

⁵) Glej Leninova Izbrana dela, XI, str. 10 in 309

(Nadaljevajte s 16. strani)

uresničevanje sklepov delavskega sveta, če to že nekaj let dokaj natančno in z organizirano evidenco opravlja delavski svet sam; predsednik mora začeti sejo z analizo uresničevanja dogovorov. Zakaj naj bi se v železnari na Jesenicah kdo drug ukvarjal s kontrolo potnih doma in na tujem, s kontrolo kilometrin itn., če to opravlja zelo odgovorno in tudi brezkompromisno in v skladu z internimi akti ustrezen finančni kolektivni izvršilni organ, ki tudi redno poroča o svojem delu, itd.).

Sestav, volitev in mandat kontrolnih organov

V dosedanjih razpravah je bilo o tem veliko povedanih besed in mnenja so bila v začetku tudi močno deljena. Nekateri so menili, da morajo kontrolne organe sestavljati samo ustrezni strokovnjaki; v posameznih primerih so razmišljali celo o posebnih delovnih mestih »samoupravnih kontrolorjev«. Zlasti slednje bi pripeljalo do kontrole, ki bi bila kontrola nad vsemi, nekakšen notranji organ pregona, ali pa bi se taka kontrola še prej zliila s strokovno-tehničnim vodstvom. Dileme o sestavi kontrole so nastale tudi zaradi tega, ker smo podlegli mnenju, da mora biti organ sposoben sam opravljati finančno-administrativne revizije poslovanja, bilanc, investicijskih projektov ipd. Kontrolni organ naj bi potem takem nadomestili ali vsaj dopolnili delo deviznih in drugih finančnih inšpektorjev in finančnih služb. Takih organov velikokrat seveda ne bi bilo moč sestaviti tudi, če bi bilo to razumno in potrebno. Take naloge bi jim naložili tisti, ki bi delavsko kontrolo radi razorožili (tudi in celo usposobljen delovni inšpektor je npr. marsikdaj »razorožen«). Kontrolni organ mora imeti možnost in pravico, da po potrebi terja strokovne ekspertize in analize finančnega poslovanja. Kandidati za volitve v samoupravne kolektivne organe delavske kontrole so vsi delavci, razen individualnih izvršilnih organov in vodilnih delavcev. Praviloma bi morali biti v organih v absolutni večini, če že ne vsi, delavci iz proizvodnih obratov in ne iz skupnih služb. (Predlog sklepov o delavski kontroli komisije sveta ZSJ za samoupravljanje je, naj bi bilo v organih delavske kontrole najmanj tri četrtine delavcev iz proizvodnje.)

Organe delavske samoupravne kontrole volijo vsi delavci v temeljnih organizacijah združenega dela. Ker gre za kolektivni organ, ki naj bo za svoje delo odgovoren volivcem in delavskemu svetu v skladu z določili v statutih in sporazumih, je v razpravah prevladovalo mnenje, da bi verjetno potem takem neposredno volili tudi vse kolektivne izvršilne organe. Ker vsak organ na svojem področju opravlja pomembne naloge in ker v okviru sprejetih norm in programov dela tudi odloča, bi ne bilo odveč, če uveljavimo načelo neposrednih volitev za vse organe in ne le za delavski svet.

Za organe kontrole, ki bodo konstituirani pri organizacijah združenega dela, v združenih podjetjih in podobnih asociacijah, pa naj bi uveljavili delegatsko načelo kot ga uveljavljamo s sporazumi o združevanju za druge kolektivne organe. Enotnost v načinu voljenja samoupravnih organov je pomembna, ker volitve izražajo tako raven njihove odgovornosti

kot tudi pristojnosti. Z različnimi nivoji volitev ločujemo organe samoupravljanja na bolj in manj pomembne, samostojne in odgovorne.

Mandat članov kontrolnih organov pa naj bo enak mandatu vseh drugih organov.

Odnos organov samoupravne delavske kontrole do delavskega sveta in drugih organov samoupravljanja

Organi kontrole so samostojni pri svojem delu v skladu s pravicami in dolžnostmi, ki so zapisane v splošnih aktih ali pravilih. Njihovo delo je javno (nekateri predlogi govorijo tudi o izjemnih zaprtih sejah, kar je povsem nesprejemljivo) in dostopno vsem delavcem.

Samostojnost organov kontrole se izraža tudi v pravici do iniciative; v pravici pritegniti k sodelovanju strokovnjake in službe za pripravo ocen, ki so ji s statutom ali sporazumom poverjene; za organe kontrole morajo biti dostopni vsi dokumenti o poslovanju temeljne organizacije združenega dela.

Organi kontrole imajo pravico do iniciative tudi navzven. Toda tudi ta mora biti praviloma institucionalno urejena s statutom oziroma sporazumom, kajti delavski svet mora vedeti prej in ne potem, kakšne ukrepe ali zahteve naslavlja kontrola na zunanje kontrolne organe (SDK, inšpekcije, tožilstva ipd.). Neposredno obračanje navzven bi morala biti pravica organov kontrole v vseh primerih, če notranji organi in tudi delavski sveti ne bi podvezeli predlaganih ukrepov ali postopkov. Te pravice in medsebojni odnosi morajo biti dobro urejeni, ker pomenijo uresničevanje načela, da je delavska samokontrola integralni del samoupravnih odnosov in mehanizem samoupravljanja. (Ceprav bodo za urejanje tega odnosa zelo pomembne šele delovne izkušnje in je nemogoče predvideti vsa vprašanja in zaplete, opozarjamo na nesprijemljivo idejo v vzporednih pravicah delavskega sveta in kontrolnega organa. Gre za predlog, naj bi pomembne odločitve in akta spremljala oba organa na ločenih sejah. Odločitve bi bile veljavne šele potem, ko bi bile sprejete v enakem besedilu. To bi pomenilo uvajanje nekakšnega »dvo-domnega parlamentarizma« v samoupravni mehanizem. Argument za to je, da se je mnogo delavskih svetov zliilo s strokovno vodstveno tehnokratsko skupino in dela mimo avtentičnih interesov delavcev. Očitno je problem v takih primerih drugje in ne v kontroli.) Končno bi morali funkcijo kontrole graditi na načelu, da morajo organi o svojem delu obveščati delavce (na zborih ali na drug način) in tudi organe samoupravljanja ter zlasti delavski svet, ki slej ko prej ostaja najvišji izvršilni organ samoupravnega mehanizma. (Nesprejemljivi so predlogi, da organ kontrole sam ocenjuje, kdaj bo in če bo v svojem delu in ugotovitvah obvestil delavski svet. To direktno navaja na »tajno poslovanje« in »kuhinja za zaprtimi vrati« na nenehno sumničenje in v položaj organa pregona. Edina izjema, toda tudi ta zapisana v statutu, so morebiti lahko primeri, ko bi bila nakazana ali ugotovljena poneverba, kraja in podobna dejanja ter bi javnost dela lahko preprečila delo kriminalističnim organom in drugim uradnim organom pregona. Toda to ni v osnovi

delovanja organov kontrole, kajti tatove, kriminalce je dolžan prijeti vsak samoupravljevec).

Imuniteta članov samoupravnih kontrolnih organov

V naši republiki so se razpravljavci izrekli proti imuniteti članov kontrolnih organov. V nekaterih republikah se sindikati zavzemajo za imuniteto članov kontrolnih organov zaradi večje svobode izražanja mnenj. Argumentov za tako stališče je dovolj: kritični odnos do odločitev, poslovanje in razpolaganje s sredstvi itd., morajo imeti vsi člani samoupravnih organov. Prisotnih posledic in šikaniranja za kritiko ne bomo preprečili, če bomo zaščitili samo nekaj članov kontrolnih organov. Po tej logiki bi morali imeti imuniteto vsi voljeni člani samoupravnih organov (teh je na primer v jeseniški železnari vsakokrat 900!), sicer bi se kritika in brezkompromisnost v boju za samoupravne odnose postopoma, če ne celo zelo hitro, preselila v en sam organ — v organ kontrole. Končno velja zaščititi, če hočete, »imuniteta« za vse delavce, ki tako ali drugače kritizirajo odnose ali poslovanje. Odnos je treba obrniti. Sankcije in šikaniranje za kritiko neustreznih samoupravnih odnosov in odločitev bomo preprečevali za vse člane različnih organov in za vse samoupravljavce sploh, če bomo najostreje (tudi z odpustom) kaznovali tiste posameznike ali skupine, ki zaradi kritike izvajajo sankcije nad posamezniki ali nad skupinami delavcev. (Razumljivo, da gre za zaščito kritikov neuresničenih pravic in dolžnosti samoupravnih družbenoekonomskih odnosov in da ne gre za zaščito nediscipliniranih, lenih, nesposobnih itd. delavcev.) Samoupravna zaščita vseh delavcev bi morala biti v statutih določena veliko bolj oprijemljivo, kot je to storjeno doslej. Svoboda izražanja pa je ustavna pravica vseh občanov. Mimo ustavnih norm, ki omogočajo učinkovitejšo zaščito samoupravnih družbenih odnosov, bo še zlasti pomembna politična zaščita članov samoupravne delavske kontrole, ki jim jo morajo zagotoviti politične organizacije — Zveza komunistov in sindikati v delovni organizaciji. Taka vloga bi morala biti njihova statutarne dolžnost, kajti osamljeni in brez moralno-politične »imunitete« člani ne bi uspevali v svoji aktivnosti. Sindikati pa bodo tudi z ustavo zavezani, da prek »branilca samoupravljanja«, kot posebne družbene službe, zaščitijo samoupravne odnose in razumljivo tudi ljudi, ki te odnose uresničujejo.

Odnos med »notranjimi« in »zunanji« organi samoupravne družbene kontrole

Učinkovitost kontrole v TOZD in OZD je odvisna tudi od sodelovanja in dela zunanjih organov kontrole (skupščinskih organov, inšpekcij, SDK, itd.) in narobe. Delavska in družbena kontrola se dopolnjujeta in druga drugo pogojujeta. V bistvu bi morala biti vsaka kontrola delavska, pomeni v službi vseh delavcev, pa čeprav lahko in včasih dela oziroma ukrepa proti interesu posameznika ali posamezne organizacije združenega dela. Zato najbrž ni umestno še vedno prisotno ločevanje kontrole na »samoupravno« in »državno kontrolo«. Če izpu-

stimo tiste posebne kontrole, ki bodo še dolgo ostale tudi funkcije socialistične države, so nedvomno komisije za družbeni nadzor pri skupščinah, službe družbenega knjigovodstva in bank, v funkciji natančne finančne evidence (drugo vprašanje je banka kot ustanova za »koncentracijo preseženega dela« v denarju. Tu je banka sama potrebna delavske kontrole) in različne inšpekcije (inšpekcija dela in higiensko tehnične varnosti, davčne inšpekcije itd.) šansa delavcev in organov kontrole, da dobe objektivni in natančen vpogled v poslovanje in gospodarjenje z dohodkom, SDK ne more biti in ne sme biti samo orodje države, da na osnovi njenih podatkov zajema svoj obulub, ampak mora biti tudi služba samoupravne notranje kontrole. Vse bolj se mora uveljavljati prav ta vidik njenega delovanja in zadnjem času se SDK v Sloveniji v to tudi usmerja.

Ker samoupravna kontrola kot posebna funkcija samoupravljanja doslej praviloma ni bila razvita, bo treba odnose s tako imenovano zunanjo kontrolo šele razviti in utrditi. Te odnose bi morali v začetku in s sedanjimi pičlimi izkušnjami vsaj deloma in v najosnovnejših potezah urediti tako v samoupravnih aktih organizacij združenega dela kot tudi v dokumentnih služb in zlasti skupščinskih organov. V tem smislu bomo morali izpolniti zlasti statute občin in natančneje opredeliti odnos komisij za družbeni nadzor v odnosu do notranje samoupravne kontrole. Koordinacija dela kontrolnih organov bo omogočila tudi usposabljanje enih in drugih, toda v začetku bo to predvsem opora članom notranjih organov kontrole.

Končno moramo pri institucionalizaciji kontrole upoštevati, da njeno organiziranje ne bo več fakultativno (pomeni: da lahko organizirajo organe, če to hočejo — glej 9. člen sedanje ustave!) namreč ustavno obvezo. Vprašanje torej ne bo: da ali ne, marveč kako kontrolo institucionalizirati, da bo ustrezna samoupravnim odnosom in interesom delavskega razreda. Interesu delavcev bo z razvojem notranje kontrole zadoščeno tudi zato, ker bo kontrola zaostrila odgovornost posameznika, ki predlaga ali uresničuje sklepe. Kontrola bo silila v zakonitost poslovanja in bo pravilno opredeljena predvsem preventivna (preprečevala bo napačne sklepe, odločitve in odnose) in šele za tem kurativna (popravljanje storjenih napak, napačnih odločitev itd.). Zveza komunistov in Zveza sindikatov se bosta morali posvetiti tudi predlogu teze o notranjih kontrolnih organih, ki je vključena v drugo fazo ustavnih sprememb. Na teh osnovah bi lahko predlagali spremembe in dopolnila teze, ki bodo celoviteje zajele vso širino samoupravne kontrolne funkcije.

Samoupravna kontrola in sankcije

Samoupravni kontrolni organi praviloma ne morejo sami izrekat kazni (sankcij) niti organom niti posameznikom. V samoupravnih aktih (v statutih, v sporazumih ali pa v pravilnikih o delu samoupravne kontrole, če jih bodo imeli) pa bo treba natančno določiti komu, kdaj in kakšen ukrep (sankcije) predlaga samoupravni kontrolni organ proti or-

(Nadaljevanje na 18. strani)

(Nadaljevanje s 17. strani)

ganom ali posameznikom, ki bi kršili samoupravne dolžnosti ali omejevali samoupravne pravice delavcev. Kritiko delavskega sveta, predloge za spreminjanje že sprejetih odločitev ali predloge za odpoklic bo na primer moral organ kontrole uresničiti prek zborov delavcev, kritiko in predloge za ukrepanje proti posameznikom pa prek delavskega sveta. Učinkovitost postopkov in doslednost v tem pogledu bosta nedvomno pomembni za uveljavljanje samoupravne delavske kontrole. Zato bo v osnutku zapisana ustavna teza, ki govori o osebni odgovornosti delavcev pri opravljanju samoupravnih funkcij, osnova za oblikovanje novih, boljših norm o odgovornosti in osnova za ukrepanje proti neodgovornosti. V tej tezi je namreč kot načelo postavljena odgovornost članov izvršilnih organov, individualnih izvršilnih organov itd. tistemu organu ali vsem delavcem, ki so jih volili ali imenovali. Kontrolni organi bodo — upoštevajoč to načelo — terjali od posameznih organov, naj le-ti ukrepajo, kadar bodo ugotovili, da so bili postopki napačni, da so bili prekršeni samoupravni dogovori, sporazumi, statutarne norme itd. Kontrolni organi bodo morali biti s statutom (sporazumom) zavezani, da predlagajo ukrepe proti organom ali posameznikom (za le-te tudi materialne!), ki bi s svojimi netočnimi ali lažnimi informacijami ter s prikrivanjem objektivnih dejstev navajali druge na nepravilno odločanje.

Toda navkljub tem notranjim razmerjem pri ukrepanju bodo morali imeti kontrolni organi pravico in dolžnost obračati se tudi na zunanje organe kontrole ali na druge organe, npr. na svete za reševanje sporov iz samoupravnih odnosov pri občinskih skupščinah, na samoupravna sodišča itd. Ta možnost je nujna zato, da bi preprečili neustrezno ukrepanje ali celo ignoriranje predlogov organov samoupravne delavske kontrole. Pri utrjevanju samoupravnih odnosov, pri oblikovanju ukrepov in pri uveljavljanju delavske kontrole sploh bo zlasti pomembna tudi iniciativa sindikatov tako v organizacijah združenega dela kot tudi na drugih ravneh. (Ustavna dopolnila, ki jih pripravljajo, predvidevajo

oblikovanje omenjenih organov in tudi druge norme, ki naj bi po-
menile dosledno zaščito samoupravljanja in družbene lastnine.

Vsebina, predmet samoupravne delavske kontrole

Zelo pomembno je vprašanje, kaj je vsebina dela kontrole sploh in še posebej kontrolnih organov. Mnenja o tem so enotna, čeprav jih spremlja tudi poenostavljanje vsebine dela. So namreč taki, ki menijo, da je vse, kar naj bi kontrola storila, nadzor nad uresničevanjem sklepov samoupravnih organov.

Praktična in učinkovita kontrola

Ko opredeljujemo vsebino dela samoupravne kontrole, se moramo najprej sporazumeti o tem, kakšna je dobra samoupravna kontrola. Ni dovolj, da kontrolo institucionaliziramo (postavimo organe, določimo način volitev itd.): najmanj tako pomembno oziroma še bolj pomembno je, da kontrolo tudi operacionaliziramo (po domače: da določimo njene naloge in delo). Kontrola bo usmerjena k cilju, to je k razvijanju in utrjevanju samoupravnih družbenoekonomskih odnosov le takrat in šele takrat, ko bodo ustrezno določene in domišljene ter tudi normirane njene naloge. Če tega ne bomo storili, bomo sicer imeli samoupravne kontrolne organe, toda le-ti ne bodo delovali. Neučinkovitost, ki je posledica pomanjkljive operacionalizacije, je obsodba kontrole, (spomnimo se nadzornih odborov). Lenin je pred delavsko kontrolo nenehno postavljaval dve načeli, ki ju moramo tudi danes, petdeset let pozneje, z vso resnostjo upoštevati: Predvsem mora biti **praktična**, pomeni uporabna, priročna in taka, da bo gradila na dejstvih; in mora biti **učinkovita**, kar pomeni dosledna, brezkompromisna in odločna. Sicer pa, če kontrola ne bo praktična, bo neučinkovita. Učinkovitost in praktičnost gresta v tem primeru z roko v roki.

Res, da je vsebina kontrole vse tisto, kar je vsebina samoupravnega odločanja. Toda praktična kontrola terja, da jo razdelimo (če že ni) tudi na različne nosilce in, da izberemo oziroma podvršimo kontroli, ki jo bo opravljal tudi poseben organ, najpomem-

bnejše odločitve. Najpomembnejše so tiste odločitve, ki so v medsebojni zvezi odločujoče (pomembnejše je spremljati in kontrolirati milijonsko investicijo, ki vpliva na mnoge stvari, kot pa na primer vrtati po upravičenosti do nakupa pisalnega stroja). Bolje manj, toda tisto temeljito in zato učinkovito! Splošna statutarna določila o tem, da kontrola kontrolira vse in ima pravico pogledati vse, je lahko splošno načelo, toda praktično ni. (Za utrjevanje samoupravnih odnosov in pravic delavcev bo storil več tisti organ, ki bo npr. vsake tri mesece pregledal, kako se uresničujejo pravice delavcev, zapisane v samoupravnih sporazumih o delitvi, dohodku in osebnih dohodkih, kot tisti, ki bo vrtal v vse in zato lahko tudi v nič.) Tudi pri tem, kaj naj bo predmet kontrole, ni za vse enaka uniforma, pač pa so skupna vsebinska področja kontrole.

Kaj kontroliramo?

Predvsem moramo organizirati kontrolo nad dohodkom, ki je namenjen za enostavno ali razširjeno reprodukcijo. Zagotoviti moramo kontrolo nad združenimi sredstvi tako v asociacijah temeljnih organizacij združenega dela v vseh oblikah združevanja sredstev za določene namene (poslovne banke, zavarovalnice, interesne skupnosti). Če govorimo o kontroli dohodka, so to tudi obvezni in različni namenski skladi in najrazličnejši izdatki; gre skratka za kontrolo nad tem, kaj se dogaja z rezultati, ki jih je dalo živo delo, in še posebej, kaj je z minulim delom. Velik del dohodka, na katerega nismo dovolj pozorni, so stroški. Tudi tu bo kontrola neizogibna.

Dosledno izpeljana kontrola nad dohodkom postavlja na drugo mesto **preprečevanje ekscesov** (okoriščanja, prisvajanja, korupcije itn.), ker so le-ti predvsem posledica pomanjkljive kontrole poslovanja. Torej posledica in ne vzrok. Vedeti moramo, da je največji eksces odtujevanja dohodka, še posebej presežnega dela izpod kontrol kontrole delavcev.

Kontrola nad tistimi sredstvi, ki »krožijo ali se delijo« v organizaciji združenega dela, kot kontrola nad tistimi sredstvi, ki cirkulirajo kot družbena akumulacija

— so pa delavčev proizvod (kontrola nad »presežnim delom«) — bo podpora v prizadevanjih, da premagamo odtujevanje, ki trga delavcu iz rok ekonomsko in s tem tudi politično oblast. Zato je kontrola nad gospodarjenjem in kroženjem »presežnega dela« postavljena v središče vsebine dela kontrolnih organov in delavske kontrole sploh. To pa seveda ne pomeni, da prav v ta okvir ne spada tudi kontrola uresničevanja samoupravnih sprejetih norm, kontrola nad uresničevanjem sklepov ter njihove skladnosti z določili samoupravnih aktov. Tudi kontrola postopkov in odločitev s področja delovnih razmerij (sprejem na delo, odpust) so pravice, ki izvirajo iz dela in ustvarjanja presežnega dela.

Obsežen je spisek nalog, ki so lahko predmet kontrole. V učinkovito in praktično kontrolo ga bodo izoblikovale izkušnje, zato tudi nestrpnost ne bi prispevala k oživljanju doslej preveč zanemarejene funkcije samoupravljanja.

(Napotke za praktično delavsko kontrolo; napotke, ki bodo opozorili na podatke, ki jih je koristno, če že ne nujno, spremljati, in tudi na odločitve in postopke, ki bi jih morali spremljati, bomo natisnili v posebni brošuri. Gradivo bosta pripravila služba družbenega knjigovodstva — centrala za Slovenijo — in republiški svet ZSS. V tem gradivu bo mimo drugega upoštevana med drugim tudi pobuda komisije za družbenoekonomskie odnose občinskega sveta Zveze sindikatov Celje, ki je pripravila posebne formularje o dohodku ter njihovi delitvi. Predlagatelji priporočajo tako zbiranje in primerjanje gospodarsko pomembnih podatkov, ki so lahko vsem razumljivi in obenem pomenijo možnosti za uspešno in učinkovito kontrolo nad gospodarjenjem in nad socialno skladnostjo v medsebojnih odnosih. V predlogu bodo tudi napotila za kontrolo odnosov na področja delovnih razmerij. Pri operacionalizaciji pa kaže uporabljati tudi že objavljena priporočila v stališčih medobčinskega sveta ZKS za Gorenjsko.)

Mercator

Glasilo delovne skupnosti veletrgovine »Mercator«, Ljubljana, Aškerčeva 3 — Izdaja centralni delavski svet veletrgovine »Mercator« — Izhaja enkrat mesečno — Ureja uredniški odbor: Edo Božič, Danilo Domajnko, Branko Gorjup, Kancijan Hvastija, Nada Lombardo, Marjan Pogačnik, Jože Renner, Janez Rozman, Mirko Rupelj, Stane Vrhovec, Ivanka Vrhovec — Glavni urednik: Marjan Pogačnik — Odgovorna urednica: Ivanka Vrhovec — Tiska: tiskarna »Toneta Tomšiča«, Ljubljana
Oproščeno temeljnega davka od prometa proizvodov

To je vsakdanji prizor v našem centralnem skladišču. Posebno zdaj, ko prihaja poletje, se bo sprejemalo in izdajalo vse več zabojev osvežujočih pijač